

Tartu linna heaoluprofiil

2023

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Demograafiline olukord ja rahvastiku tervis	5
1.1 Demograafiline olukord. Kokkuvõte	5
1.2 Rahvastiku tervise seisund. Kokkuvõte	6
1.3 Haavatavad sihtrühmad. Kokkuvõte	7
1.4 Tööturg. Kokkuvõte	8
1. Demograafiline olukord ja rahvastiku tervis. Kokkuvõte	10
2. Tervist toetav ja turvaline elukeskkond ning osalusvõimalused	12
2.1 Turvaline elukeskkond. Kokkuvõte	12
2.2 Elukeskkond ja planeeringud. Kokkuvõte	13
2.3 Osalusvõimalused. Kokkuvõte	14
2. Tervist toetav ja turvaline elukeskkond ning osalusvõimalused. Kokkuvõte	16
3. Universaalsete teenuste kättesaadavus ja kvaliteet	19
3.1 Tervishoiuga seotud universaalsed teenused. Kokkuvõte	19
3.2 Haridusega seotud teenused. Kokkuvõte	20
3. Universaalsete teenuste kättesaadavus ja kvaliteet. Kokkuvõte	21
4. Haavatavate (riskis) sihtrühmadega tegelemine	23
4.1 Sotsiaalteenused ja -toetused. Kokkuvõte	23
4.2 Abivajavate lastega tegelemine. Kokkuvõte	24
4.3 Perede toetamine. Kokkuvõte	25
4. Haavatavate (riskis) sihtrühmadega tegelemine. Kokkuvõte	26
5. Kohaliku omavalitsuse toimimine ja ressursid	28
5.1 Kohaliku omavalitsuse toimimine. Kokkuvõte	28
5.2 Kvalifitseeritud spetsialistid ja koostöö heaolu edendamiseks. Kokkuvõte	28
5. Kohaliku omavalitsuse toimimine ja ressursid. Kokkuvõte	30
Koondhinnang olukorrale	32
1. Demograafiline olukord ja rahvastiku tervis. Kokkuvõte	32
2. Tervist toetav ja turvaline elukeskkond ning osalusvõimalused. Kokkuvõte	34
3. Universaalsete teenuste kättesaadavus ja kvaliteet. Kokkuvõte	37
4. Haavatavate (riskis) sihtrühmadega tegelemine. Kokkuvõte	39
5. Kohaliku omavalitsuse toimimine ja ressursid. Kokkuvõte	41
Juhised	43
Kasutatud allikad	44

Kasutatud lühendid

EMO - Erakorralise meditsiini osakond

HOP - Tartumaa heaolu programm

HTK - Hariduse Tugiteenuste Keskus

KiVa - Programm kiusamisvaba kool

KLAT - Kinnise lasteasutuse teenus

KOV - Kohalik omavalitsus

MAPPA - Kõrgema riskiga kriminaalhooldusalustele suunatud programm

MARAC - Inglise keeles Multi-Agency Risk Assessment Conference, võrgustikupõhine juhtumikorralduse mudel

MDF - Pereteraapia, mis on suunatud 11-19-aastastele noorukitele, kellel esineb õigusrikkumisi, sõltuvusainete tarvitamist ja sellega seonduvaid käitumuslike ja emotsionaalsete probleeme. Terapeut töötab samaaegselt nelja üksteisest sõltuva osapoolega: noor, vanem, perekond ja koostööpartnerid väljaspool perekonda.

PPA - Politsei ja Piirivalveamet

PREP - Paarisuhte rahulolu edendamise programm

VEPA - Käitumisoskuste mäng

Sissejuhatus

Tartu linna elanike heaolu suurendamise toetamisel on oluline, et tehtavad otsused ja sekkumiste kavandamine põhineksid süsteemselt analüüsitud andmetel. Heaoluprofiil on strateegilise planeerimise üks alusdokumentidest, milles on kirjeldatud ja analüüsitud Tartu linna elanike tervise ja heaolu seisundit, muutumisi ning neid mõjutavaid tegureid. Heaoluprofiili koostamise kohustus tuleb rahvatervise seadusest.

Käesolev heaoluprofiil on 2021. aastal koostatud Tartu heaoluprofiili uuendatud versioon. Dokumendi andmetabelites on kajastatud näitajad kuni 2022. aastani, analüüsides on arvestatud võimalusel värskemate andmete ja trendidega.

Heaoluprofiil täidab hetkeolukorra analüüsi rolli ja on sisend tegevuste planeerimisele, et parandada analüüsis ilmnunud kitsaskohti ja parendada heaolu suurendavaid avalikke teenuseid.

Head lugemist!

Tartu linna elanike heaolu suurendamise toetamisel on oluline, et tehtavad otsused ja sekkumiste kavandamine põhineksid süsteemselt analüüsitud andmetel. Heaoluprofiil on strateegilise planeerimise üks alusdokumentidest, milles on kirjeldatud ja analüüsitud Tartu linna elanike tervise ja heaolu seisundit, muutumisi ning neid mõjutavaid tegureid. Heaoluprofiili koostamise kohustus tuleb rahvatervise seadusest.

Käesolev heaoluprofiil on 2021. aastal koostatud Tartu heaoluprofiili uuendatud versioon. Dokumendi andmetabelites on kajastatud näitajad kuni 2022. aastani, analüüsides on arvestatud võimalusel värskemate andmete ja trendidega.

Heaoluprofiil täidab hetkeolukorra analüüsi rolli ja on sisend tegevuste planeerimisele, et parandada analüüsis ilmnunud kitsaskohti ja parendada heaolu suurendavaid avalikke teenuseid.

Head lugemist!

Koostajad

Profili koostamist juhtis Tartu Linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakond koostöös linnakantseleiga. Teemadesse panustasid linnavalitsuse töötajad kõigist osakondadest ja asutusest Tartu Linnatransport. Täname täiendava sisendi andmise eest Politsei- ja Piirivalveametit, Päästeametit ja Sihtasutust Kiusamisvaba Kool.

1. Demograafiline olukord ja rahvastiku tervis

1.1 Demograafiline olukord. Kokkuvõte

Kokkuvõte:

Tartu linna demograafilised näitajad on vaadeldava perioodi jooksul jäänud suhteliselt stabiilseks. Ajutist muutust demograafilistes näitajates põhjustas Ukraina sõjast tingitud sisserände suurenemine, mille mõju elanike arvule on 2024. aasta alguseks vähenenud. Tartu linnas elab 2024. aastal ligikaudu 98 000 registreeritud elanikku, Statistikaameti muutuval meetodika alusel arvestuslikult üle 101 000 inimese. Linna rahvaarv moodustab veidi üle 61 % Tartu maakonna rahvaarvust. Rahvastikust moodustavad naised 53% ja mehed 47% (Statistikaameti andmetel).

Sarnaselt Eesti teiste piirkondadega, on sündide arv viimastel aastatel langenud. 2022. aastal registreeriti Tartus 844 sündi ja 2023. aastal vaid 801. Arvestades, et sünnitusealiste naiste arv lähiaastatel väheneb veelgi, jätkab ka sündide arv tõenäoliselt langust.

Surmade arv on pärast ajutist tõusu COVID-19 pandeemia ajal stabiliseerunud, olles 2022. aastal 1100 ja 2023. aastal 1021. Kahjuks on iive langenud negatiivsele poolele juba 2021. aastal. Tartu linnas on loomulik iive olnud alates 2021. aastast negatiivne (2022. aastal -256, 2023. aastal -220).

Tartu linna rahvastikupüramiid on omane kahanevale rahvastikule. Kuni 14-aastaste laste osakaal rahvastikust Tartus on langenud 17,0 protsendipunktini (2021. aastal 18,4%) ja jääb endiselt alla Tartu lähivaldadele. Eesti keskmisest näitajast (16,4%) jääb siiski veel mõnevõrra kõrgemale.

Tartu linna ülalpeetavate määr on viimastel aastatel vähenenud, langedes 2022. aastaks 55,7 protsendini. See on väiksem Eesti keskmisest, mis on 58,2 %. Statistikaameti paiknemisindeksi alusel on ülalpeetavate määr 2 ühiku võrra väiksem, kui Rahvastikuregistri andmetel (ülalpeetavate määr 57,6).

Demograafiline tööturusurveindeks oli 2022. aastal Tartus veel pisut üle ühe (tööturule siseneb vanuseliselt rohkem, kui tööturult väljub), aga tõenäoliselt hakkab see langema järjest väheneva sündimuse tõttu.

Viimasel viiel aastal on madala ja keskmise haridustasemega inimeste osakaal jäänud suhteliselt samaks, stabiilselt on kasvanud kõrge haridustasemega inimeste osakaal. Madala haridustasemega inimeste osakaal

elanikkonnas on võrreldes Eesti keskmisega 2% väiksem.

Tartu linna haridusasutustes õppivate laste ja noorte arv on viimastel aastatel jätkuvalt tõusnud. Järgmised 2-3 aastat on kolmandas kooliastmes laste arv demograafilistest põhjustest tulenevalt suur, aga hakkab edaspidi langema. Seetõttu on konkurents veel mõned aastad linna gümnaasiumikohtadele kõrge (haridusränne). Ligikaudu 85% Tartu linna registreeritud ja siin elavatest lastest käivad koolis/lasteaias/lastehoius Tartu linna territooriumil.

TUGEVUSED

- Hea haridusteenuste kvaliteet, mis suurendab sisserännet (keskhariduse ja kõrgema hariduse omandajad).

NÕRKUSED

- Jättkuvalt vähenev sündide arv ja noorte pere kolimine Tartuga piirnevasse valdadesse.
- Linna tegelik elanike arv ületab oluliselt Tartusse registreeritute arvu. See tähendab täiendavat survet linna kaudsetele avalikele teenustele (teedevõrk ja avalik ruum). Linna tänased teenused ja nende tarbimise tingimused ei motiveeri tööelisi elanikke (eelkõige mehi) end elanikuks registreerima.
- Kõik demograafilised näitajad on negatiivse suunaga, mis ennustavad täiendavaid probleeme tulevikus.

1.2 Rahvastiku tervise seisund. Kokkuvõte

Kokkuvõte:

Viimastel aastatel on rahvastiku tervise seisundit mõjutanud COVID-19 pandeemia, mistõttu on varasemad trendid tervisenäitajates katkenud või muutunud. Seetõttu on keeruline tänaseid trende tõlgendada.

Tartu linna rahvastiku tervise seisundit saab lugeda heaks, mida ilmestab inimeste hinnang oma tervisele. Tartu linn elukeskkonnana on tervist toetav - aktiivset liikumist toetav teedevõrgustik, tervist edendavad lasteaiaid ja koolid, tervisespordi kättesaadavus on hea. Samuti on hästi kättesaadav meditsiiniabi vastavalt vajadusele. Tartu linn on rahuliku elukeskkonnaga, kus linnaelust on võimalik minna mugavalt ja kiirelt rohelusse, et oma akusid laadida. Tartu linna elukeskkonda hindas 2023. aastal väga heaks või heaks 95% rahvastikust (uuring "Tartu ja tartlased 2023" leitav aadressil <https://www.tartu.ee/et/uurimused/tartu-ja-tartlased-2023>).

Kõige suurema suremuse osakaalu moodustavad vereringeelundite haigustest põhjustatud surmad, järgneb suremus pahaloomulistesse kasvatajatesse. Välispõhjustest tingitud surmade osakaal on väike. Tartu linn ei erine

siin Eesti üldisest pildist, kus peamiseks suremuse põhjuseks on vereringeelundite haigused, millele järgnevad pahaloomulised kasvaja. Meeste suremus õnnetusjuhtumite tagajärjel on suurem kui naistel, kuid viimastel aastatel on kasvanud Tartu maakonna naiste suremus välispõhjuste tõttu. Varajane suremus ning suremus välispõhjustesse on seotud sageli alkoholi tarbimisega. Suremus alkoholist tingitud põhjustesse on Tartus ja Tartumaal kahetsusväärset suur, ehkki jääb alla Eesti keskmisele. Alkoholi kättesaadavus linnapiirkonnas on hea, samas alkoholitarbimise kultuur ei ole tervist säästev. Ehkki Tartu linnas on küllalt hästi kättesaadavad alkoholi tarbimise häirele suunatud nõustamis- ja raviteenused, ei ole see täna veel osutunud piisavaks, et aidata tartlastel valida tervislikumat ja tervist säästvat käitumisviisi.

TUGEVUSED

- Kõrge terviseteadlikkus ja mitmed tervislikule käitumisele suunatud projektid ja kampaaniad.
- Arstiabi kättesaadavus on hea, tervise teenused on tartlastele olemas kodukoha lähedal. Vaimse tervise teenuste kättesaadavust on parandatud läbi riigi rahastatavate projektide.
- Tervist toetav elukeskkond.

NÕRKUSED

- Alkoholist otseselt või kaudselt põhjustatud terviseprobleemid ja sellega seotud suremus ei ole vähenenud.
- Riiklikult rahastatud tervise teenustele on järjekorrad pikad, mistõttu pööratakse sageli eraturule, mis on aga rahaliselt kättesaadav vaid suhteliselt kitsale elanike grupile.
- Paljude suremusnäitajate taustal on vaimse tervise probleemid. Vaimse tervise teenuste kättesaadavus vajab järjepidevat parandamist.

1.3 Haavatavad sihtrühmad. Kokkuvõte

HINNANG		TREND	
4	3	2	1
3.0		○ 2.0	1.3.1 Vähenenud töövõimega inimesed
4.0		↗ 3.0	1.3.2 Puudega inimesed
4.0		○ 2.0	1.3.3 Vanemliku hoolitsuseta ja abivajavad lapsed

Kokkuvõte:

Riigi poolt ei määrata inimestele enam nii kergesti puuet. Selline olukord jätab inimesed ilma neile vajalikest soodustustest ja toetustest, küll aga vajab inimene jätkuvat tuge kohalikul omavalitsuselt, et oma eluga toime tulla. Samas on keeruline välja tuua mingit sihtrühma, kes teistest enam tähelepanu vajab, kuna Tartu linn toetab kõiki oma abivajajaid võrdselt vastavalt nende vajadusele.

Vaimse tervise probleemidega ja psüühikahäiretega inimeste arv on tõusutrendis (nii Tartus kui maailmas tervikuna, sh on vaimse tervise probleeme nimetatud järgmiseks pandeemiaks). Tartu linn on sellest trendist teadlik ja vastavalt sellele planeerib nii ennetus- kui sekkumismeetmeid (nt vaimse tervise teenustoetuse taotlemine teenuste kättesaadavuse suurendamiseks). Tartu linn on kompetentsikeskus nii vaimse kui füüsilise tervise probleemidega tegelemisel, mis tingib terviseprobleemidega inimeste soovi tulla Tartusse (teenuseid saama). Sellest tulenevalt võib ennustada kasvavat rahaliste vahendite vajaduse kasvu teenuste osutamisel.

TUGEVUSED

- Tartu linn pakub inimkeskset lähenemist erinevate toimetuleku- ja terviseprobleemide korral.
- Tartu linnavalitsuse sotsiaalvaldkonna töötajad on oma töös pädevad. Töötajatel on tööks vajalik haridus

NÕRKUSED

- Tartu linna pakutavate teenuste kvaliteet tingib teenusturismi, kuna inimesed registreerivad end tartlasteks, et saada vajalikke teenuseid. See suurendab sotsiaaltöötajate töökoormust, aga mõjub ka negatiivselt linnaelarvele.

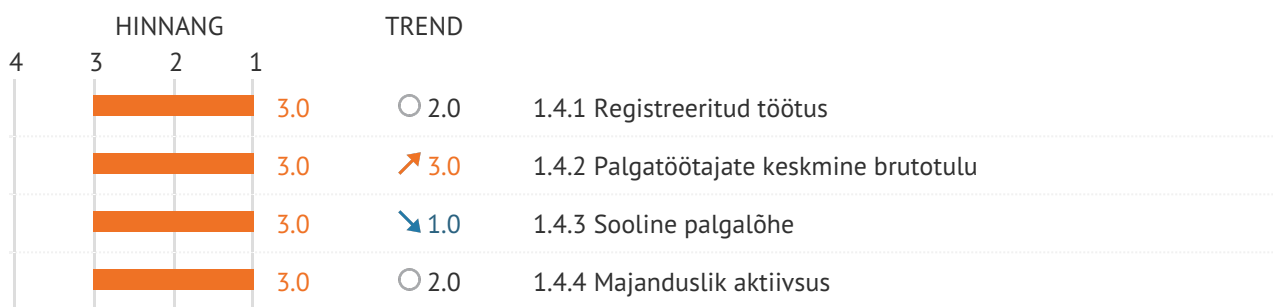
ja kättesaadavad vajaduspõhised koolitused. Tartu linnavalitsus võimaldab sotsiaaltöötajatele supervisiooni.

- Tartu linnavalitsus pakub kõiki seadusest tulenevaid kohustuslikke teenuseid (ise ja läbi allasutuste või partnerite) ja osutab ka lisateenuseid, mis toetavad inimese toimetulekut.

- Tartu linnas elab palju noori, kes ei ole ametlikult tartlased. See tähendab, et nende maksud ei laeku Tartu linna tulubaasi. Samas nad kasutavad Tartu linna ruumi ja teenuseid, kuid ei panusta linnaelarvesse, et veelgi paremini toetada abivajavaid inimesi. Reaalne abivajajate arv on keskmisest suurem, ehkki Tartu kuvand on nooruslinn - tegelikkus erineb Tartu linna välisest kuvandist.

- Sotsiaalvaldkonna kohustuslikud teenused on sageli kujundatud selliseks, kus kaob inimese omavastutus. Inimesed õpivad toime tulema kehvast olukorras, kus nad on ja ei ole motiveeritud oma elujärge parandama. Näiteks on lihtne jääda sotsiaaleluruumi ja mitte liikuda sealt edasi eraturule. Inimesed ei pruugi soovida võtta vastutust oma valikute ja elu eest. Tuleviku väljakutse on kujundada teenused inimest aktiveerivaks ja anda neile tagasi vastutus oma elu eest.

1.4 Tööturg. Kokkuvõte

Kokkuvõte:

Tartu on Eesti mõistes üks kiiremini arenevaid ettevõtluskeskusi, kus töötuse määr on Eesti keskmisest madalam ja brutotulu kõrgem. Samas on hiljuti taas kasvanud meeste ja naiste palgalõhe, mis vajab tähelepanu. Tartu on oma ettevõtlussõbralikkuse poolest tuntud, pakkudes mitmeid algatusi ja toetusi ettevõtjatele. Linn premeerib edukaid ettevõtteid, toetab inkubatsiooniprogramme ja konverentse. Lisaks sellele pakutakse ettevõtluskoolitusi, korraldatakse üritusi nagu sTARTUp Day, Ettevõtlusnädal ning toetatakse iduvõistlusi ja hackathone, pakkudes uusi võimalusi ettevõtlusega alustamiseks. Tartu linna tööjõuturg on mitmekesine ning riiklikud tööturuteenused on siin hästi kättesaadavad.

Tartu tulevik on seotud kõrgtehnoloogiliste sektorite ja keskkonnasäästlike tehnoloogiate arendamisega. Ettevõtlus ja innovatsioon saavad linnas tuge läbi inkubatsioonikeskuste ja toetavate ettevõtlusteenuste. Oluline on luua atraktiivsem elukeskkond rahvusvahelistele tippspetsialistidele.

Linnal on vaja parandada transpordiühendusi, eriti lennu- ja rongiliikluse osas. Samuti on oluline luua nüüdisaegseid ja ligipääsetavaid äriruume ning arendada uusi tööstusparke koostöös erasektori ja naaberomavalitsustega.

Kõrvuti Tallinnaga on Tartul võtmeroll strateegias "Eesti 2035". Tartu ülikoolide teaduspotsentsiaal ja tugevad sektorid, nagu IKT, meditsiin ja biotehnoloogia, annavad linnale võimaluse kasvada rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliseks ettevõtluskeskuseks.

- Tartu on suurepärase kasvulava uutele ettevõtetele tänu siinsetele teadusasutustele, mis pakuvad ettevõtlusõpet ja mitmeid programme teaduslahenduste tootestamiseks. Tartu Ülikool on ainuke asutus Eestis, kus koolitatakse arste, ning linna tervishoiusektorit toetab ka Tervishoiukõrgkool. Linn on samuti biotehnoloogia ettevõtete kasvulava, pakkudes head eeldused ja tingimused kõrgtehnoloogia arenguks. Tartu Rakenduslik Kolledž (VOCO), mis on Eesti suurim kutse- ja täiendusõppekeskus, aitab koolitada oskustöölisi, kelle järele on pidev nõudlus.
- Tartus on ka tugev start-up kogukond, kus on palju IT-ettevõtteid ja nende filiaale. Lisaks on Tartu Lõuna-Eesti tõmbekeskus, kus asuvad kõik vajalikud teenused ja elukeskkond on rahulik ning mugavate vahemaadega.
- Tartu nõrkuseks on kehvad transpordiühendused. Puuduvad tihedad lennu- ja rongigraafikud, samuti vajab tähelepanu bussiühendus pealinnaga. Väike rahvaarv muudab Tartu suurtele eksportivatele ettevõtetele vähem atraktiivseks. Lisaks on linnas palju avaliku sektori tööandjaid, mis piirab kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavust ettevõtlussektoris.
- Kuigi Tartu haridustase on kõrge – 42% elanikkonnast on kõrgharidusega –, on ettevõtlusvaldkonnas probleemiks välismaiste talentide puudus. Piiratud võimalused ingliskeelseks hariduseks ja perede kogukonda kaasamiseks tekitavad raskusi rahvusvaheliste spetsialistide siia meelitamisel.
- Tartu ettevõtlusmaastik on kahepoolne – IT- ja biotehnoloogia sektorid arenevad kiiresti, kuid traditsioonilised valdkonnad nagu kaubandus ja tööstus ei ole kõrgelt haritud tööjõu jaoks piisavalt atraktiivsed. Avaliku sektori osakaal linna tööhõives on suur ja stabiilne, ent uusi töökohti selles sektoris luuakse harva.

1. Demograafiline olukord ja rahvastiku tervis. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
1.1 Demograafiline olukord	3.1 Pigem hea	○ 2.0 Stabiilne
1.2 Rahvastiku tervise seisund	2.9 Pigem hea	○ 2.0 Stabiilne
1.3 Haavatavad sihtrühmad	3.7 Väga hea	○ 2.3 Stabiilne
1.4 Tööturg	3.0 Pigem hea	○ 2.0 Stabiilne
Keskmine:	3.2 Pigem hea	○ 2.1 Stabiilne

Kokkuvõte:

1.1 Demograafiline olukord

Tartu linna demograafilised näitajad on vaadeldava perioodi jooksul jäänud suhteliselt stabiilseks. Ajutist muutust demograafilistes näitajates põhjustas Ukraina sõjapõgenikest tingitud sisserände suurenemine, mille mõju elanike arvule on 2024. aasta alguseks vähenud. Tartu linnas elab 2024. aastal ligikaudu 98 000 registreeritud elanikku, Statistikaameti paiknemisindeksi alusel arvestuslikult üle 101 000 inimese. Linna rahvaarv moodustab veidi üle 61 % Tartu maakonna rahvaarvust. Rahvastikust moodustavad naised 53% ja mehed 47% (paiknemisindeksi alusel).

Sarnaselt Eesti teiste piirkondadega, on sündide arv Tartu linnas viimastel aastatel stabiilselt langenud. 2022. aastal registreeriti Tartus 844 sündi ja 2023. aastal vaid 801. Arvestades, et sünnitusealiste naiste arv lähiaastatel väheneb veelgi, jätkab ka sündide arv tõenäoliselt langust.

Surmade arv on pärast ajutist tõusu COVID-19 pandeemia ajal ja järel mõnevõrra stabiliseerunud, olles 2022. aastal 1100 ja 2023. aastal 1021. Kahjuks langes iive negatiivsele poolele juba 2021. aastal. Tartu linnas on loomulik iive alates 2021. aastast negatiivne (2022. aastal -256, 2023. aastal -220).

Tartu linna rahvastikupüramiid on omane kahanevale rahvastikule. Kuni 14-aastaste laste osakaal rahvastikust Tartus on langenud 17,1 protsendipunkti (2021. aastal 18,4%) ja jääb endiselt alla Tartu lähivaldadele. Eesti keskmisest näitajast (16,2%) jääb see siiski veel mõnevõrra kõrgemale.

Tartu linna ülalpeetavate määr oli 2022. aastaks langenud 55,7ni, mis on Eesti keskmisest (58,2) veidi väiksem. Ülalpeetavate määr on viimastel aastatel vähenenud. Statistikaameti paiknemisindeksi alusel on ülalpeetavate määr 2 ühiku võrra väiksem kui Rahvastikuregistri andmetel (ülalpeetavate määr 57,6).

Demograafiline tööturusurveindeks Tartus on suhteliselt hea, olles suurem kui üks. See tähendab, et järgmisel kümnendil tuleb tööjõuturule rohkem inimesi kui sealt välja langeb. Samas on aga eelnev tööturule sisenenud põlvkond (hetkel 15-24aastased) suhteliselt väikesearvuline ja seetõttu on tööealiste elanike osakaal pikemas perspektiivis vähenemas.

Viimasel viiel aastal on madala ja keskmise haridustasemega inimeste osakaal jäänud samaks, stabiilselt on kasvanud kõrge haridustasemega inimeste osakaal. Madala haridustasemega inimeste osakaal elanikkonnas on võrreldes Eestiga 2% väiksem.

Tartu linna haridusasutustes õppivate laste ja noorte arv on viimastel aastatel jätkuvalt tõusnud. Järgmised 2-3 aastat on kolmandas kooliastmes õppivate laste arv demograafilistest põhjustest tulenevalt suur, aga hakkab siis langema. Seetõttu on konkurents veel mõned aastad linna gümnaasiumikohtadele kõrge (sh mõjutab konkurents gümnaasiumikohtadele haridusränne). Ligikaudu 85% Tartu linna registreeritud ja siin elavatest lastest käivad koolis, lasteaias või lastehoius Tartu linna territooriumil.

1.2 Rahvastiku tervise seisund

Tartu maakonna elanikud hindavad oma tervist heaks või väga heaks sagedamini kui Eestis keskmiselt. Sarnaselt

Eestile tervikuna on ka Tartu maakonna elanike peamised surmapõhjused seotud vereringeelundite haigustega ja sageduselt järgmine põhjus on pahaloomulised kasvajad. Tartu maakonnas on viimastel aastatel tõusnud naiste suuremus välispõhjustesse, mis on negatiivne suundumus. Tartu maakonna elanike oodatav eluiga on veidi kõrgem kui Eestis keskmiselt, kuid tervena elatud eluaastate poolest jäävad elanikud Eesti keskmisest pisut allapoole.

1.3 Haavatavad sihtrühmad

Tartu linnas on haavatavad sihtrühmad erinevate teenustega hästi toetatud (nt toetab linn viipekeele tõlketeenust, sotsiaaltranspordi jne). Tartu linn on kompetentsikeskus keerulise abivajadusega lastega seotud teenuste pakkumisel. Maailmas üldiselt ja nii ka Tartus on näha vaimse tervise probleemide sagenemist, seega muutub järjest olulisemaks nii vaimse tervise probleemide ennetamine kui vastava toe pakkumine. Suur väljakutse on universaalse disaini põhimõtete rakendamine, et luua kõigile inimestele ligipääsetavat avalikku inforuumi ja füüsilist ruumi.

1.4 Tööturg

Tartu linnas on võrreldes Eesti keskmisega madalam töötuse määr. Elanike brutotulu on aastatega tõusnud ja nii on Tartu linna meeste brutotulu võrreldav ümbritsevate valdade meeste brutotuluga. Samas on alates 2020. aastast suurenenud palgalõhe meeste ja naiste vahel.

Tartu linn on aktiivne majanduskeskkond ning ehkki see ei meelita Tartusse suurettevõtteid, toimib Tartus väga aktiivne mikroettevõtlus. Linn toetab ettevõtteid mitmete meetmetega (tunnustamine, seminarid, koolitused, *hackatonid* jne). Inimestele on tööturuteenused hästi kättesaadavad.

TUGEVUSED

- Tartu linna elanikkond on erinevate teenustega (nt tööturuteenused, teenused haavatavatele sihtrühmadele) hästi toetatud.
- Tartu maakonna elanikud hindavad oma tervist sageli heaks või väga heaks (st inimesed on hea tervisega või terviseprobleemide korral on nad sobilike teenustega toetatud).

NÕRKUSED

- Vähenev sündide arv ja Tartu linna elanikkonna vananemine.
- Alkoholi hea kättesaadavus ja alkoholi tarbimisest tulenevad sotsiaalsed ja terviseprobleemid.

2. Tervist toetav ja turvaline elukeskkond ning osalusvõimalused

2.1 Turvaline elukeskkond. Kokkuvõte

Kokkuvõte:

Joogiveega varustatus, tule- ja veeohutus on Tartus suhteliselt heal või väga heal tasemel. Probleemsed valdkonnad on varavastased kuriteod, lähisuhtevägivald ja liiklusohutus ning -kultuur.

Kuritegevuses saab omavalitsus panustada eelkõige teavitamiste ja nõustamisteenuste pakkumise kaudu, samuti olla heaks partneriks politseile, kes saab kiire info edastamise ja märkamise toel hoida ära ohuolukordi ja kannatanute arvu suurenemist. Avaliku korra rikkumiste vähendamiseks arvestab linnavalitsus linnaplaneerimisel ja avalikus ruumiloomes turvalisuse aspektiga.

Kahjuks on liikluskultuur ja -käitumine Tartu avalikus linnaruumis üks suurim probleemkoht. Järjest kasvav liiklusvahendite arv seab üha suuremaid nõudmisi taristule ning vajab liiklejate maksimaalset tähelepanu ning üksteisega arvestamist. Lisaks kaasneb nii müra kui heitgaaside reostus. Probleemkohtadega tegeletakse pidevalt läbi uute planeeringute ja projektide. Samuti on Tartu prioriteediks võtnud keskkonnasõbraliku mõtte- ja tegutsemisviisi juurutamise:

- Maksimaalselt lubatud sõidukiiruse langetamine tänavatel, kõnniteede ehitamine, kiiruskaamerad linnas, mitmesugused muud liikluse rahustamise meetmed.
- Innovaatiliste lahenduste piloteerimine liikluse rahustamiseks ja ohutuse suurendamiseks.
- Uute kergliiklusteede ehitamine, mis soodustab jalgsi ja jalgrattaga liiklemist;
- Viiakse läbi projekte, mis parandavad linlaste teadmisi ja hoiakuid, nt kureeritud elurikkus. Tegeletakse teiste suuremate või väiksemate tegevustega, mis aitavad linnakeskkonda luua rohkem rohelist, aktiivse liikumise võimalusi ning kasvatada tartlasi hoidmaks oma elukeskkonda.

Õnnetusjuhtumite ennetamiseks tehakse palju ära haridusasutustes ning seda koostöös Päästeameti, kiirabi ja PPA-ga. Laste varane õpetamine, kuidas tunda ära ohuolukordi ning kuidas ohuolukordades käituda, tõstab kõigi elanike turvatunnet. Kaaslinlaste märkamise aitab ära hoida vägivallakuritegusid või neile kiiresti reageerida. Kahetsusväärset toimub Tartus siiski kuritegusid ja õnnetusi, mille seas kerkivad esile alkoholijoobes toime pandud teod.

Planeeringute koostamisel ja projekteerimistinguste väljastamisel lähtutakse kuritegevuse riskide ennetamisel linnakujunduslikest strateegiatest. Kogu linna territooriumil tagatakse hea nähtavus, jälgitavus (eriti juurdepääsuteedel, parklates) ja valgustatus, territoriaalsus (era-ala selge eristamine, piiramine ja selgepiiriline tsoonimine) ning selgelt eristatavate juurdepääsuteede ja parklate sissepääsude kontroll. Kasutatakse atraktiivseid materjale ja värve, ka parklate ja transpordi puhul ning vastupidavaid ja kvaliteetseid materjale (uksed, aknad, lukud). Samuti pööratakse suurt tähelepanu atraktiivsele maastikukujundusele, eriti elamupiirkondades, ostu- ja vabaajakeskuste juures ning parkides, linnakeskustes ja üldkasutatavatel aladel. See kõik kokku loob eelduse kuritegevuse vähenemiseks.

TUGEVUSED

- Hea koostöö linna ja riigiasutuste vahel, toimivad võrgustikud.
- Investeeringud ohutuma liikluse tagamiseks ja turvalisuse suurendamiseks.
- Nutikate lahenduste laiem kasutamine avaliku ruumi ja turvalise elukeskkonna suurendamiseks.

NÕRKUSED

- Erinevatele liiklusvahenditele (sh elektriliikurid) ei suudeta tagada turvalisi liikumistingimusi, teiste liiklejatega mittearvestav liikluskultuur.
- Keeruline majanduslik olukord ja sõda Ukrainas on tinginud inimeste toimetuleku vähenemise, samuti alkoholi ja teiste mõnuainete tarvitamisest tingitud probleemide kasvu.

2.2 Elukeskkond ja planeeringud. Kokkuvõte

HINNANG		TREND			
4	3	2	1		
			3.0	○ 2.0	2.2.1 Ühistranspordi korraldus
			3.0	○ 2.0	2.2.2 Koolitranspordi korraldus
			3.0	↗ 3.0	2.2.3 Avaliku ruumi ligipääsetavus ja heakord
			3.0	○ 2.0	2.2.4 Alkoholi ja tubakatarvitamist mõjutavad tegurid
			3.5	↗ 3.0	2.2.5 Toitumist ja liikuvat eluviisi mõjutavad tegurid

Kokkuvõte:

Tartu linnakeskkond soodustab aktiivset liikumist ning aktiivseid eluviise. Liikumine jalgsi või jalgrattaga muutub järjest paremaks - tuleb juurde uusi teid, mis moodustavad ühendatud teedevõrgustiku. Linnas on kasutusel rattaringlus ühistranspordi osana. Sellegipoolest on veel pikk tee minna, et kogu linn saaks kaetud piisava hulga kvaliteetse kattega ning omavahel mugavalt ühendatud teedega. Samuti on vaja tööd teha selle nimel, et eri tüüpi liiklejad oleksid turvaliselt eraldatud. Uued teed ja tänavad planeeritakse viisil, mis eraldab liiklejad üksteisest (st enam ei planeerita ühiseid kergliiklusteid, vaid jalgrattateed ja jalgteed eraldi).

Tartu linnas pööratakse linnaplaneerimisel ja avalikus ruumiloomes teadlikult tähelepanu turvalisusele. Asutused, organisatsioonid ja linnakodanikud mõtleavad kaasa ja teevad ettepanekuid, kuidas muuta linnaruumi turvalisemaks. Tartu linna tänavad on hästi valgustatud ning see lisab turvalisust ka öisel ajal. Strateegilised piirkonnad on varustatud turvakaameratega. Korrastatud linnaruum tagab selle, et inimestele meeldib seal piirkonnas liikuda, nad hoiavad oma ümbruskonda ning tegevuste loomine on toonud piirkonda inimesi (tervisesportlased, jalutajad) ja tõstnud oluliselt sealset turvalisust.

Rohelus ning mängu- ja spordiväljakute rohuks kutsub linlasi aktiivselt vabas õhus aega veetma. Tartu linna paiknemine Emajõe kallastel ning seisuveekogude olemasolu loob võimalused nii jalutuskäikudeks veekogude kallastel kui ka suplemiseks, kusjuures seda aastaringsest. Vastavalt linnakodanike ettepanekutele arendatakse sportimis- ja liikumisvõimalusi. **Õues liikumist nii ajalisel kui distantsilt võivad aga piirata avalike WC-de ja puhkamisvõimaluste puudumine väliruumis.**

Murekoht on täna veel avaliku ruumi (sise- ja väliruumi) ligipääsetavuse eelkõige piiratud liikuvusega inimestele. Ehkki teedevõrgustik areneb, Tartu linnas sõidavad ringi madalapõhjalised bussid, seab piirangu iseseisvusele nii elukohtade ligipääsematus (liftita eluhooned või liftiga eluhooned, milles liftini pääsemiseks tuleb ületada mõned trepiastmed) kui avalike hoonete ligipääsematus. Uute hoonete ehitamisel või vanade rekonstrueerimisel lähtutakse ligipääsetavuse põhimõtetest, kuid vaatamata sellele näeme endiselt takistusi. Kunstihoones on küll trepitõstuk, kuid majja pääsemiseks tuleb saada üles järskudest trepiastmetest või läheneda majale tagaukse kaudu, Eesti Rahva Muuseumi (ERM) siseruum on küll ligipääsetav ratastooliga, kuid majja pääsemiseks tuleb avada väga raskelt avanev uks ja paljud teised näited. Teadvustades probleeme ning kaasates planeeringutesse linnarahvast näeme siiski selle olukorra järk-järgulist paranemist.

Tartu linnas töötab liikuvusspetsialist, kes läheneb liikuvuse teemadele süsteemselt ja kõiki liiklejagruppe arvestavalt. Tähelepanu on tervisliku ja meeldiva tänavaruumi loomisel.

Tartus on võimalus harrastada erinevaid liikuvusi, huvigrupid ise on aktiivsed endale sobivate liikuvusi arendamisel. Nii on Tartus loodud võimalused talisupluseks (Anne kanalisse on paigaldatud seadeldis, mis hoiab talisuplejatele kanalis osa jäävabana), arendatud on discgolfi mängimise võimalusi jne. Tartu Sport soovib tulevikus alustada puudega inimestele sobilike spordivahendite rentimisega, et ka erinevate lisavajadustega inimestel oleks mitmekülgsemad võimalused spordiga tegelemiseks.

Tartu linna haldusterritoorium on suur ning mitmekülgne (nt Annelinn vs Ilmatsalu). Samas asutused, organisatsioonid ning linnakodanikud tahavad ja mõtlevad kaasa, kuidas muuta linnaruumi turvalisemaks ning teevad ettepanekuid, nt pinkide paigaldamine piirkonda, et tuua sinna rohkem inimesi. Ruumiplaneerijad kavandavad parke avaramaks ja sisukamas - kui piirkonnas on võimalus aktiivseteks tegevusteks, liigub seal ka rohkem rahvast, mis muudab õhtustel aegadel piirkonda turvalisemaks (tühjad lagedad pargid vs aktiivsete tegevustega sisustatud pargid). Tartu linna tänavad on hästi valgustatud ning see lisab turvalisust ka öisel ajal. Strateegilised piirkonnad on varustatud turvakaameratega.

Korrastatud linnaruumi tulemusel meeldib inimestele neis piirkondades liikuda ja nad hoiavad ka ise oma ümbruskonda paremini. Hea näide on siin ERM-i piirkond ja Roosi tänav - piirkonna korrastamine ja tegevuste loomine on toonud piirkonda inimesi (tervisepeortlased, jalutajad) ja tõstnud oluliselt sealset turvalisust.

TUGEVUSED

- Tartus on liikuvusspetsialist, kes tunneb huvi ka ligipääsetavuse teemade vastu. Tartu linna avaliku ruumi ligipääsetavus paraneb järjepidevalt.
- Tartu linn rekonstrueerib ja avab uusi väljõusaale, laste mänguväljakuid, avab haridusasutuste ümbrust avalikkusele - see võimaldab rohkem ja mitmekesisemaid kodulähedasi liikumisvõimalusi.
- Tervislikule toitumisele pööratakse üha enam tähelepanu. Taimset toitu kasutatakse haridusasutuste menüüdes oluliselt enam, kui näiteks 4-5 aastat tagasi.

NÕRKUSED

- Linnaruumi ligipääsetavus on vaatamata pidevale arengule probleem - igale poole ei ole kõigil võimalik saada (vanemad hooned, aga ka tänavaruum).
- Tartu linna teedevõrk on pidevas arengus, kuid endiselt on probleeme näiteks jalgrattateede sidususe ja tervikliku teedevõrgu loomisega, omaette teema on talvine teehooldus.
- Avalike WC-de ja puhkamisvõimaluste puudumine võib piirata inimeste soovi väljas liikuda.

2.3 Osalusvõimalused. Kokkuvõte

HINNANG		TREND		
4	3	2	1	
	3.0		↗ 3.0	2.3.1 Aktiivne kogukond ja kaasamine
	3.0		↗ 3.0	2.3.2 Kohalik kultuurielu
	4.0		↗ 3.0	2.3.3 Võimalused noorsootöös osalemiseks ning osalus- ja kuuluvuskogemuse saamiseks

Kokkuvõte:

Tartu linnas on väga lai valik erinevaid kultuurivaldkonna sündmusi, kaasamisvõimalusi ja noortele suunatud ettevõtmisi. Kõigis kolmes valdkonnas on valikud muutunud mitmekesisemaks. Probleemiks võib olla pigem liialt lai valik.

Kaasamisürituste puhul jälgitakse, et ruumid on kõigile ligipääsetavad (nt lifti olemasolu). Ka osalejad on muutunud nõudlikumaks.

Tartu linn on küllalt looduslähedane ning puhas keskkond, kus inimestel on hea elada. Tartu linna paiknemine Emajõe kallastel, reljeefsus (Toomemägi, Riia mägi, Narva mägi, Jakobi mägi) ning ajalooliselt kujunenud kitsas tänavatevõrk annab linnale ilmet, kuid teisalt loob väljakutseid avaliku linnaruumi ligipääsetavuse tagamisel.

Hea koostöö nii ettevõtjate, kõrgkoolide, meditsiinisüsteemi kui linnakodanikega annab Tartule võimaluse saada uusi ideid, olla innovaatiline linnaelu planeerimisel ning lahendada linnarahva jaoks olulisi probleemikohti. Kaasav eelarve on vaid üks näide linnaelanike laiaulatuslikust kaasamisest linnaelu kujundamisse - lisaks on igapäev võimalus esitada oma ideid, arvamusi ja murekohti läbi linna infotelefoni, sotsiaalmeedia või "Ametnik vastab" rubriigi, taotlema rahastust oma ideedele ja projektide teostamiseks või laiemalt avalikkust kaasavateks sündmusteks jpm.

Tartu linna murekohad on Eestile sarnaselt seotud rohke alkoholitarmisega, mis on tihtipeale seotud kuritegevuse ning õnnetusjuhtumitega. Ehkki tartlane üldjuhul hoiab oma tervist ning Eestist keskmiselt hindavad just tartlased oma tervist heaks või väga heaks, puudub täna veel toimiv ennetus- ja sekkumismehhanism, et aidata neid, kes erinevatel põhjustel ei oska või ei saa teha enda tervise jaoks parimaid valikuid. Rohkem tähelepanu tuleb pöörata nii alkoholi tarvitamise häirega inimestele kui inimestele, kes on muude sõltuvuste küüsis, nt hasartmäng, toksikomaania või nutisõltuvus.

TUGEVUSED

- Hea koostöö Tartu linnavõimude, linnarahva ning erinevate asutuste vahel (võimalus kaasa rääkida linnaelu arendamises, esitada oma ideid ning teha ettepanekuid).
- Mitmekülgne, tegevusterohke ja meeldiv linnakeskkond rohealade ning aktiivset liikumist soodustavate paikadega.
- Väga lai valik mitmesuguseid sündmusi erinevatele sihtgruppidele.

NÕRKUSED

- Avaliku ruumi ja sündmuste ligipääsetavus erivajadustega inimestele on piiratud.
- Alkoholi hea kättesaadavus tingib mitmeid heakorra ja turvalisuse probleeme, on aluseks kuritegevusele ning õnnetustele.

2. Tervist toetav ja turvaline elukeskkond ning osalusvõimalused. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
2.1 Turvaline elukeskkond	3.1 Pigem hea	○ 2.2 Stabiilne
2.2 Elukeskkond ja planeeringud	3.1 Pigem hea	○ 2.4 Stabiilne
2.3 Osalusvõimalused	3.3 Pigem hea	↗ 3.0 Paranemas
Keskmine:	3.2 Pigem hea	↗ 2.5 Paranemas

Kokkuvõte:

Turvaline elukeskkond

Tehakse koostöös erinevate osakondade ja KOVi väliste osapooltega, sh erinevate projektide raames.

Vesteldes Tartu linna inimestega, hinnatakse elukeskkonda turvaliseks ja heaolu soosivaks. Eesti keskmisest rohkem elanikke hindab oma tervist heaks või väga heaks, mis annab märku tartlaste heaolust. Olles Lõuna-Eesti tõmbekeskus (töökohad, meditsiiniabi jne) ning suure elanike arvuga, leidub Tartus mitmeid murekohti nii keskkonna kui turvalisuse osas.

Tartu linnas toimub sarmuti kui testes suuremates linnades autostumine, millega kaasneb nii heitgaaside kui mürareostus. Selle murekohaga tegeletakse pidevalt läbi uute planeeringute ja projektide. Samuti on Tartu prioriteediks võtnud keskkonnasõbraliku mõtte- ja tegutsemisviisi juurutamise:

1. Uued teedevõrgustikud soodustavad jalgsi ja jalgrattaga liiklemist;
2. Viiakse läbi projekte, mis parandavad linlaste teadmisi ja hoiakuid, nt kureeritud elurikkus;
3. Viiakse läbi keskkonnasõbralikkust suurendavaid hankeid, nt biogaasibussid, mahtooraine kasutamine koolide ja lasteaedade toitlustuses;
4. Tegeletakse teiste suuremate või väiksemate tegevustega, mis aitavad linnakeskkonda luua rohkem rohleust, aktiivse liikumise võimalusi ning kasvatada tartlasi hoidmaks oma elukeskkonda.

Õnnetusjuhtumite ennetamiseks tehakse palju ära haridusasutustes ning seda koostöös Päästeameti, kiirabi ja PPA-ga. Laste varane õpetamine, kuidas tunda ära ohuolukordi ning kuidas ohuolukordades käituda, tõstab kõigi elanike turvatunnet. Kaaslinlaste märkamise aitab ära hoida vägivallakuritegusid või neile kiiresti reageerida. Kahetsusväärset toimub Tartus siiski kuritegusid ja õnnetusi, mille seas kerkviad esile alkoholijoobes toime pandud teod.

Vaatamata spetsialistide veidi pessimistlikule nägemusele praegusest olukorras on Tartu siiski parasjagu tuvaline ning meeldiv elukeskkond väikelapsest vanemaealisteni.

Avaliku korra rikkumiste vähendamiseks arvestab Tartu linnavalitsus linnaplaneerimisel ja avalikus ruumiloomes turvalisuse aspektiga. Politsei on avaldanud soovi olla rohkem kaasatud planeeringute koostamisse. Olukord on paranemas ja huvigruppide kaasamine läbimõeldum ja efektiivsem.

Tartu linna haldusterritoorium on suur ning mitmekülgne (Annelinn vs Ilmatsalu), seetõttu on eriilmelisi piirkondi palju. Samas asutused, organisatsioonid ning linnakodanikud tahavad ja mõtlevad kaasa, kuidas muuta linnaruumi turvalisemaks ning teevad ettepanekuid, nt pinkide paigaldamine piirkonda, et tuua sinna rohkem inimesi. Ruumiplaneerijad kavandavad parke avaramaks ja sisukamas - kui piirkonnas on võimalus aktiivseteks tegevusteks, liigub seal ka rohkem rahvast, mis muudab õhtustel aegadel piirkonna turvalisemaks, nt tühjad lagedad pargid vs aktiivsete tegevustega sisustatud pargid. Tartu linna tänavad on hästi valgustatud ning see lisab turvalisust ka öisel ajal. Strateegilised piirkonnad on varustatud turvakaameratega.

Planeeringute koostamisel ja projekteerimistingimuste väljastamisel lähtutakse kuritegevuse riskide ennetamiseks linnakujunduslikest strateegiatest. Kogu linna territooriumil tagatakse hea nähtavus, jälgitavus (eriti juurdepääsuteedel, parklates) ja valgustatus, territoriaalsus (eraala selge eristamine, piiramine ja selgepiiriline

tsoneerimine) ning selgelt eristatavate juurdepääsuteede ja parklate sissepääsude kontroll. Kasutatakse atraktiivseid materjale ja värve, ka parklate ja transpordi puhul ning vastupidavaid ja kvaliteetseid materjale (uksed, aknad, lukud). Samuti pööratakse suurt tähelepanu atraktiivsele maastikukujundusele, eriti elamupiirkondades, ostu- ja vabaajakeskuste juures ning parkides, linnakeskustes ja üldkasutatavatel aladel. See kõik kokku loob eelduse kuritegevuse vähenemiseks.

Elukeskkond ja planeeringud

Tartu linnakeskkond soodustab aktiivset liikumist ning aktiivseid eluviise. Liikumine jalgsi või jalgrattaga muutub järjest paremaks - tuleb juurde uusi teid, mis moodustavad ühendatud teedevõrgustiku, linnas on kasutusel rattaringlus osana ühistranspordist. Sellegipoolest on veel pikk tee minna, et kogu linn saaks kaetud piisava hulga kvaliteetse kattega ning omavahel mugavalt ühendatud teedega. Samuti on vaja tööd teha selle nimel, et eri tüüpi liiklejad oleksid turvaliselt eraldatud. Jätkub kergliiklusteede võrgustiku edasiarendamine.

Rohelus ning mängu- ja spordiväljakute rohkus kutsub linlasi aktiivselt vabas õhus aega veetma. Tartu linna paiknemine Emajõe kallastel ning seisuveekogude olemasolu loob võimalused nii jalutuskäikudeks veekogude kallastel kui ka suplemiseks, kusjuures seda nii suvisel kui talvisel ajal. Vastavalt linnakodanike ettepanekutele arendatakse sportimis- ja liikumisvõimalusi.

Murekoht on täna veel avaliku ruumi (nii sise- kui väliruum) ligipääsetavus, eelkõige piiratud liikuvusega inimestele. Ehkki teedevõrgustik areneb, Tartu linnas sõidavad ringi madalapõhjalised bussid, seab piirangu iseseisvusele nii elukohtade ligipääsematus (liftita eluhooded või liftiga eluhooded, milles liftini pääsemiseks tuleb ületada mõned trepiastmed) kui avalike hoonete ligipääsematus. Uute hoonete ehitamisel või vanade rekonstrueerimisel lähtutakse ligipääsetavuse põhimõtetest, kuid vaatamata sellele näeme endiselt takistusi - Kunstihoones on küll trepitõstuk, kuid majja pääsemiseks tuleb saada üles järksudest trepiastmetest, ERM on küll ligipääsetav ratastooliga, kuid majja pääsemiseks tuleb avad väga raskelt avanev uks ja paljud teised näited. Teadvustades seda probleemi ning kaasates planeeringutesse linnarahvast, näeme siiski selle olukorra järkjärgulist paranemist.

Osalusvõimalused

Tartu linnas on väga lai valik erinevaid kultuurivaldkonna sündmusi, kaasamisvõimalusi ja noortele suunatud ettevõtmisi. Kõigis kolmes valdkonnas on valikud muutunud mitmekesisemaks. Probleemiks võib olla pigem liialt lai valik.

Kaasamisürituste puhul jälgitakse, et ruumid on kõigile ligipääsetavad (nt lifti olemasolu). Ka osalejad on muutunud nõudlikumaks.

Tartu linn on küllalt looduslähedane ning puhas keskkond, kus inimestel on hea elada. Tartu linna paiknemine Emajõe kallastel, reljeefsus (Toomemägi, Riia mägi, Narva mägi, Jakobi mägi) ning ajalooliselt kujunenud kitsas tänavatevõrk annab linnale ilmet, kuid teisalt loob väljakutseid avaliku linnaruumi ligipääsetavusele.

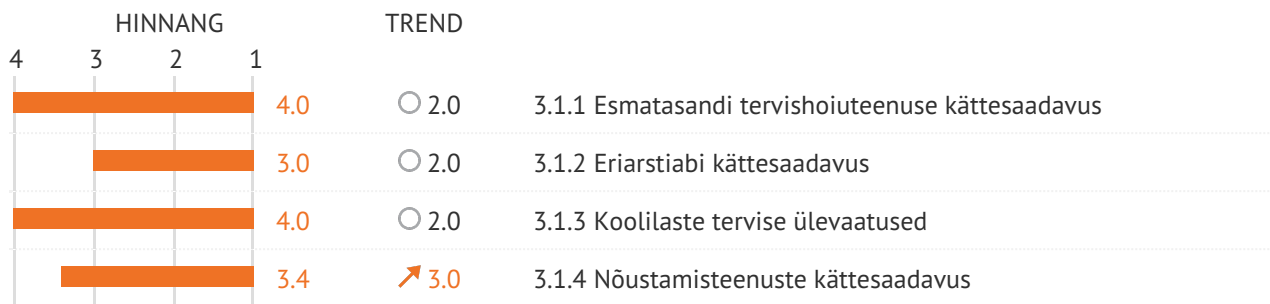
Hea koostöö nii ettevõtjate, kõrgkoolide, meditsiinisüsteemi kui ka linnakodanikega annab Tartule võimaluse saada uusi ideid, olla innovaatiline linnaelu planeerimisel ning lahendada linnarahva jaoks olulisi probleemikohti. Kaasav eelarve on vaid üks näide linnaelanike laiaulatuslikust kaasamisest linnaelu kujundamisse - lisaks on igapäev võimalus esitada oma ideid, arvamusi ja murekohti läbi linna infotelefoni, sotsiaalmeedia või "Ametnik vastab" rubriigi, taotleda rahastust oma ideedele ja projektide teostamiseks või laiemalt avalikkust kaasavateks sündmusteks jpm.

Tartu linna murekohad on Eestile sarnaselt seotud rohke alkoholitarvitamisega, mis on tihtipeale seotud kuritegevuse ning õnnetusjuhtumitega. Ehkki tartlane üldjuhul hoiab oma tervist ning Eestist keskmiselt hindavad just tartlased oma tervist heaks või väga heaks, puudub täna veel toimiv ennetus- ja sekkumismehhanism, et aidata neid, kes erinevatel põhjustel ei oska või ei saa teha enda tervise jaoks parimaid valikuid. Rohkem tähelepanu tuleb pöörata nii alkoholi tarvitamise häirega inimestele kui ka inimestele, kes on muude sõltuvuste küüsis, nt hasartmäng, toksikomaania või nutisõltuvus.

- Läbi süsteemse tegevuse ja koostöö haridusasutustega on paranenud liikumisvõimalused ja toidukultuur, kujundades inimeste tervislikumaid harjumusi.
- Jätkuvalt suurt tähelepanu pööratakse kergliiklusvõimaluste arendamisele ja erivajadustega inimeste avaliku ruumi tarbimise võimaluste parendamisele.
- Aktiivne kogukond ja kultuurielu.
- Alkoholi kättesaadavus Tartu linnas on hea ja alkoholitarbimisega on seotud nii tervise-, sotsiaal- kui turvalisusprobleemid, heakord ja kuritegevus.
- Teedevõrgustik on täna veel välja arendamata, eelisseisus on autoliiklejad, vähem mugavad võimalused on jalg- ja kergliiklejatele. Ühistransport ei ole inimeste jaoks piisavalt atraktiivne, et eelistada ühistransporti eraautole.

3. Universaalsete teenuste kättesaadavus ja kvaliteet

3.1 Tervishoiuga seotud universaalsed teenused. Kokkuvõte

Kokkuvõte:

Tartu linnas kui Lõuna-Eesti tõmbekeskuses toimib mitmekülgne nõustamis- ja tugiteenuste pakkumine. Igaühel on võimalik teenusele pöörduda vastavalt soovile. Tartu linna poolt on tasuta kättesaadavaks tehtud kriisinõustamine ning erinevad programmid perede ja paaride toetamiseks lähisuhtevägivalla enentamiseks ning vanemaks olemise toetamiseks. Kui inimene soovib pöörduda teenusele ning jääb hätta teenuse eest tasumisel, saab teda toetada läbi ühekordsete toetuste.

Ravikindlustamata isikute eest tasub Tartu linn perearsti külastuse, analüüside ja protseduuride eest. See on vajalik ennetamiseks EMO-sse pöördumisi ning lihtsamatele terviseprobleemidele käegalöömist kuni nende kriitiliseks muutumiseni. Perearsti suunamisel tasub Tartu linn ka eriarsti visiitide seisundi täpsustamiseks ning ravi määramiseks. Kui inimene jääb hätta ravimite väljaostmisega, aitab teda vajadusel Tartu linna ravimitoetus.

Eriarstiabi kättesaadavus on Tartu linnas küllaltki hea, kuid murekohaks on täna veel Tervisekassa tasustatud visiitide pikk ootejärjekord. Ehkki teenuseosutajaid Tartu linnas jagub, on sellegipoolest teatud valdkondade vastuvõtule keeruline pääseda, nt endokrinoloogia, neuroloogia jne. See võib tulla asjaolust, et Tartu Ülikooli Kliinikum teenindab kogu Lõuna-Eestit ning tiptasemel meditsiinikeskusena teenindab tihtipeale keerulise terviseprobleemiga inimesi, kelle vastuvõtule pääsemisel on oluline ajafaktor (arsti saatekiri *cito!*). Seetõttu plaanilise ning väiksema tervisemure korral võivad ooteajad venida. Samas on Tartus mitmeid teisi kliinikuid, millel on Tervisekassaga lepingud teenuste osutamiseks - inimesel on võimalus valida teenuseosutajate vahel nii eriarstide visiitideks, uuringuteks, kui ka protseduurideks.

Viimase aasta jooksul on ka Tartu linnas kerkinud probleem, et oma nimistu üle andnud perearsti asemele ei leita uut perearsti. Ehkki registriandmete põhjal on nimistutes vabu kohti, on ka noortel ja tervematel inimestel teinekord keeruline endale Tartus perearsti leida. Eriti raskeks osutub see aga näiteks siin viibivatele välismaalastele (välistudengid), kelle puhul keelebarjäär saab takistuseks ja nad saavad sageli keelduvaid vastuseid nimistusse asumise soovile. Õnneks on olemas juba hästi toimivad teleteenused (nt Minudoc), mis pakuvad tasu eest erinevates keeltes ja suhteliselt kiiresti võimalust oma mure ära rääkida, saada vajadusel retsept ja saatekiri eriarsti vastuvõttu. Tartus ajutiselt viibivatele inimestele võivad teleteenused olla ammendavaks lahenduseks, eriti kui nende kindlustusandja jaoks ei ole oluline, kas teenust pakub Tervisekassa lepingupartner või keegi teine.

Koolitervishoiu korraldus on hea ja kõigis koolides on olemas kooliõde, kes jälgib õpilaste tervist, korraldab terviseedenduslikke tegevusi ja osaleb õppetöös.

TUGEVUSED

- Tartu linnas töötavad hea ettevalmistusega erialaspetsialistid, see on Lõuna-Eesti meditsiinikeskus, tervishoiutöötajate koolituskeskus ja siin asub Eesti suurim tervisekeskus.

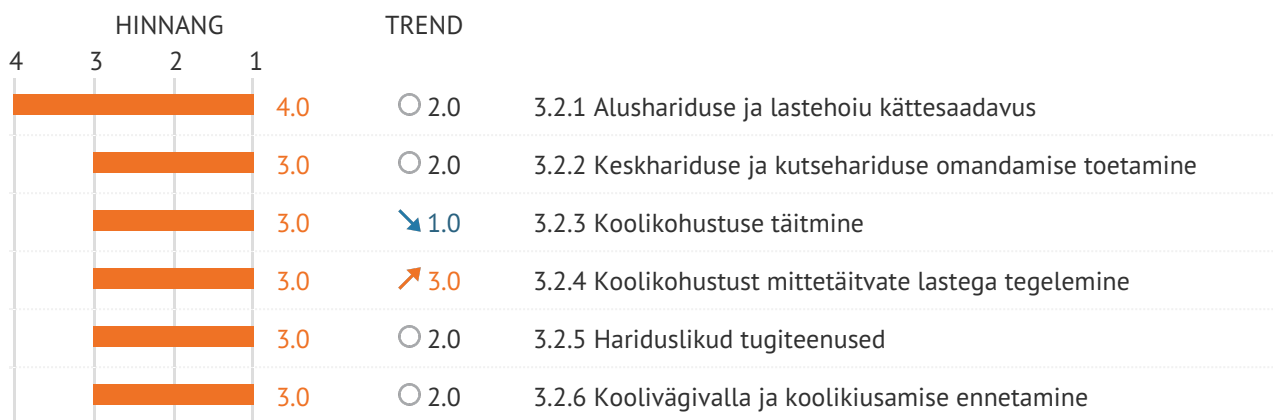
NÕRKUSED

- Tervishoiuteenuste puhul ületab nõudlus tihtipeale pakkumise - olles meditsiinikeskus, tuleb arvestada klientuuriga ka väljastpoolt Tartu linna.
- Perearsti vahetamine ja perearsti nimistusse

• Pidev koostöö esmatasandi tervishoiuga ja vastastikune toetamine (hoolduskoordinaatorid tervisekeskustes, suhtlus kiirabi, EMO ja haiglaga).

registreerimine muutub järjest keerukamaks (nimistud on täitunud või nimistutesse ei võeta enne negatiivse otsuse vaidlustamist).

3.2 Haridusega seotud teenused. Kokkuvõte

Kokkuvõte:

Tartu linnas on tagatud lastele igas haridusasutuses, nii lasteaedades kui ka koolides, tugi ja abi tugipersonalilt - psühholoog, sotsiaalpedagoog, eripedagoog, hariduslike erivajadustega laste õppe/tegevuse koordinaator, psühholoog, logopeed. Nimetatud ametikohad on finantseeritud riigi toetusfondi vahenditest.

Oluline on märkida, Tartu linna lastel (nii lasteaialapsed kui ka kooliõpilased) on võimalus täiendavat abi saada ka linna oma allasutusena töötavalt Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskusest, kus samuti töötavad hariduse tugispetsialistid. Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskus on finantseeritud ainult linna eelarvest.

Teenused on abivajavate laste ja nende perede jaoks tasuta kättesaadavad, paindlikud ja professionaalsed.

Tartu linna ühtset hariduspoliitikat iseloomustavad:

1. Võimalikult varajane märkamine ja sekkumine;
2. Parim võimalik, st professionaalne, kohene, paindlik, individuaalsest abivajadusest lähtuv ja abistav sekkumine.

TUGEVUSED

- Tartu linna haridusasutused pakuvad heal tasemel haridust ja hariduse tugiteenuseid.
- Tartu linnas töötab Hariduse Tugiteenuste Keskus (HTK), mis pakub haridusasutustele, lastele ja lapsevanematele ning lastega töötavatele spetsialistidele täiendavat tuge keeruliste olukordade lahendamiseks (HTK kui kompetentsikeskus).
- Tartu linnas on erineva taseme haridus hästi kättesaadav.

NÕRKUSED

- Haridusasutuste füüsiline ruum on mõneti amortiseerunud ega vasta tänapäevastele ruumivajadustele, sh ei ole sageli ruume väikeklassidele või individuaalõppeks.
- Vaimse tervise probleemide sagenemise tõttu on vaja järjest enam haridusasutuste tugipersonali.

3. Universaalsete teenuste kättesaadavus ja kvaliteet. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
3.1 Tervishoiuga seotud universaalsed teenused	3.6 Väga hea	☐ 2.3 Stabiilne
3.2 Haridusega seotud teenused	3.2 Pigem hea	☐ 2.0 Stabiilne
Keskmine:	3.4 Pigem hea	☐ 2.1 Stabiilne

Kokkuvõte:

Tartu linna haridusteenused ja tervishoiusüsteem on heal tasemel. Universaalsed teenused tuleb tagada kõigile linlastele vastavalt nende vajadustest, eelistada ei saa ühte või teist sihtrühma. Arvestada tuleb ka teenusturismiga, kuna Tartu on nii hariduse kui meditsiinisüsteemis Lõuna-Eesti tõmbekeskus.

Konkreetset teenust, mis vajab kõige rohkem arendamist, välja tuua ei saa. Olulised väljakutsed on valdkondadeülese koostöö raames teenusute arendamine ja osutamine, nt haridus, meditsiin, hoolekanne ja hoolekandeline abi süsteemi korrastamine. Täna olukorda arvesse võttes tuleb aga enam tähelepanu suunata vaimse tervise probleemidele, vägivalda ennetamisele ning sellest tulenevalt alkoholi ja teiste ainete tarbimisele ning sellega kaasnevale vägivaldsele käitumisele.

3.1 Tervishoiuga seotud universaalsed teenused

Tartu linnas kui Lõuna-Eesti tõmbekeskuses toimib mitmekülgne nõustamis- ja tugiteenuste pakkumine. Igaühel on võimalik teenusele pöörduda vastavalt soovile. Tartu linna poolt on tasuta kättesaadavaks tehtud kriisinõustamine ning erinevad programmid perede ja paaride toetamiseks lähisuhtevägivalda ennetamiseks ning vanemaks olemise toetamiseks. Kui inimene soovib pöörduda teenusele ning jääb hätta teenuse eest tasumisel, saab teda toetada läbi ühekordsete toetuste.

Ravikindlustamata isikute eest tasub Tartu linn perearsti külastuse, analüüside ja protseduuride eest. See on vajalik ennetamiseks EMO-sse pöördumisi ning lihtsamatele terviseprobleemidele käegalöömist kuni nende kriitiliseks muutumiseni. Perearsti suunamisel tasub Tartu linn ka eriarsti visiitid seisundi täpsustamiseks ning ravi määramiseks. Kui inimene jääb hätta ravimite väljaostmisega, aitab teda vajadusel Tartu linna ravimitoetus.

Eriarstiabi kättesaadavus on Tartu linnas küllaltki hea, kuid murekohaks on täna veel Tervisekassa tasustatud visiitide pikk ootejärjekord. Ehkki teenuseosutajaid Tartu linnas jagub, on sellegipoolest teatud valdkondade vastuvõtule keeruline pääseda, nt endokrinoloogia, neuroloogia jne. See võib tulla asjaolust, et Tartu Ülikooli Kliinikum teenindab kogu Lõuna-Eestit ning tiptasemel meditsiiniikeskuseks teenindab tihti peale keerulise terviseprobleemiga inimesi, kelle vastuvõtule pääsemisel on oluline ajafaktor (arsti saatekiri *cito!*). Seetõttu plaanilise ning väiksema tervisemure korral võivad ooteajad venida.

Viimase aasta jooksul on ka Tartu linnas kerkinud probleem, et oma nimistu üle andnud perearsti asemele ei leita uut perearsti. Ehkki registriandmete põhjal on nimistutes vabu kohti, on ka noortel ja tervematel inimestel keeruline endale Tartus perearsti leida. Eriti raskeks osutub see aga näiteks siin viibivatele välismaalastele (välistudengid, sõjapõgenikud), kelle puhul keelebarjäär saab takistuseks ja nad saavad sageli keelduvaid vastuseid nimistusse astumise soovile. Õnneks on olemas juba hästi toimivad teleteenused (nt Minudoc), mis pakuvad suhteliselt mõistliku hinna eest erinevates keeltes ja suhteliselt kiiresti võimalust oma mure ära rääkida, saada vajadusel retsept ja saatekiri eriarsti vastuvõttu. Tartus ajutiselt viibivatele inimestele võivad teleteenused olla ammendavaks lahenduseks, eriti kui nende kindlustusandja jaoks ei ole oluline, kas teenust pakub Tervisekassa lepingupartner või keegi teine.

3.2 Haridusega seotud teenused

Tartu linnas on tagatud lastele igas haridusasutuses, nii lasteaedades kui ka koolides, tugi ja abi tugipersonaalilt - psühholoog, sotsiaalpedagoog, eripedagoog, hariduslike erivajadustega laste õppe/tegevuse koordinaator,

psühholoog, logopeed. Nimetatud ametikohad on finantseeritud riigi toetusfondi vahenditest.

Oluline on märkida, Tartu linna lastel (nii lasteaialapsed kui ka kooliõpilased) on võimalus täiendavat abi saada ka linna oma allasutusena töötavalt Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskusest, kus samuti töötavad hariduse tugispetsialistid. Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskus on finantseeritud ainult linna eelarvest.

Teenused on abivajavate laste ja nende perede jaoks tasuta kättesaadavad, paindlikud ja professionaalsed. Tartu linna ühtset hariduspoliitikat iseloomustavad:

1. Võimalikult varajane märkamine ja sekkumine;
2. Parim võimalik, st professionaalne, kohene, paindlik, individuaalsest abivajadusest lähtuv ja abistav sekkumine.

TUGEVUSED

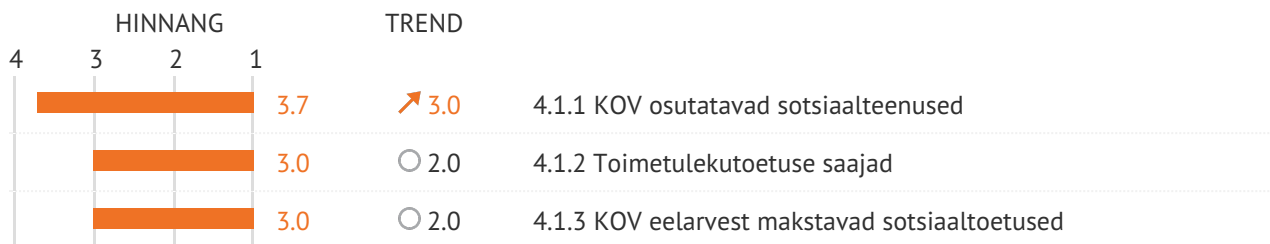
- Tiptasemel haridus- ja meditsiiniteenused.
- Varajane märkamine haridussüsteemis ja võimalused sekkumisteks (Hariduse Tugiteenuste Keskus kui tugiteenuste kompetentsikeskus).

NÕRKUSED

- Vaimse tervise probleemide suurenemine.
- Probleemid perearsti nimistusse pääsemisel ja eriarstide juurde pääsemiseks kohati pikad ootejärjekorrad.

4. Haavatavate (riskis) sihtrühmadega tegelemine

4.1 Sotsiaalteenused ja -toetused. Kokkuvõte

Kokkuvõte:

Tartu linna hoolekandeline abi, st nii teenused kui ka toetused, on spetsialistide hinnangul heal tasemel. Teenused on välja arendatud, nende osutamine abivajajatele on kohene ja paindlik. Tartu linn arendab pidevalt teenuseid vastavalt vajadusele, osaledes ka erinevates projektivoorudes. Näiteks aastast 2023 on Tartu linnas rahvusvahelise kaitse saajatele tugiteenuse koordinaator. Kõigi inimeste abivajadustega tegeletakse võrdselt, kuid aeg-ajalt kerkivad esile sihtrühmad, kes vajavad rohkem abi (nt sõja algul Ukrainast tulnud rahvusvahelise kaitse saajad, riigi teenuste ümberkorraldamisel muutustest puudutatud sihtrühmad jne).

Tartu peab arvestama oma hoolekandeline abisüsteemi osutamise ja planeerimisega kindlasti järgmiste aspektidega:

1. Rahvastik vananeb;
2. Mitu põlvkonda ei ela enam koos ja ei paku vastastikust tuge, kasvab üksielavate inimeste osakaal;
3. Toimub teenusturism, st Tartus on tagatud kvaliteetne abi, mida väiksemates omavalitsustes ei osutata ja seetõttu pöörduvad paljud kliendid Tartu teenustele;
4. Riigi teenuste ümberkorraldamine, mille käigus teenuste korraldus muutub KOV kohustuseks.

Teenuste arendamine on järjepidev protsess ja sõltub muutuste vajadusest. Isegi hästi toimivate teenuste puhul on oluline jälgida arenguvajadusi ja vastavalt olukorrale muutustele reageerida ja teenuseid ümber disainida.

Tartu suurune KOV peab suuresti ise oma abivajajatele suutma abi osutada. Arvestades abivajavate inimeste arvu, ei ole otstarbekas teiste KOVidega koos teenuseid arendada, kuid koostöö juhtumitöö võtmes on oluline.

Riigilt ja erinevatest välisvahenditest saadavat raha sotsiaalteenuste korraldamiseks on Tartu kasutanud ja taotlenud aktiivselt. Näitena, ESF-i rahastusega on parendatud koduhooldusteenuseid ja kohandatud eluruume. Samuti on finantseeritud järgmisi teenuseid ja projekte: eakate tugigrupid, ISTE projekt, sotsiaaleluruumide renoveerimine, projektid töötute aktiveerimiseks. Välisrahastuse toel on ehitatud Nõlvaku kodu, Maarja peremajad, Tüve tn munitsipaalmajad.

Tartu linna rõhuasetus on koduteenuse arendamisel, et tagada teenuse kvaliteet ja jätkusuutlikkus teenusele kehtestatud nõuetes. Oluline väljakutse on valdkondadeülese koostöö (haridus, meditsiin, hoolekanne) raames teenuste arendamine ja osutamine ja hoolekandeline abi süsteemi korrastamine.

Arvestades Tartu suurust on võimalike abivajajate hulk suur. Tartu linnal on veel võimekust maksta abivajajatele iseseisva toimetuleku tagamiseks toetusi ja finantseerida teenuseid, kuid edaspidi peame arvestama, et abivajajate hulk on aastatega kasvutrendis, mis tingib uute lähenemiste kasutusele võtmise. Oluliseks murekohaks on hooldereformiga kaasnevad kulutused ja halduskoormus, mis sellega kaasneb (suhtlus üle Eesti paiknevate hooldekodudega ja seal elavate klientidega, pidev teenusmaksumuse ümberarvutus ja inimestega suhtlemine jne).

Oluline on märkida, et väljakutse Tartu jaoks on sarnaselt teiste omavalitsustega teenusepakkujate ja sotsiaalvaldkonna spetsialistide puudus.

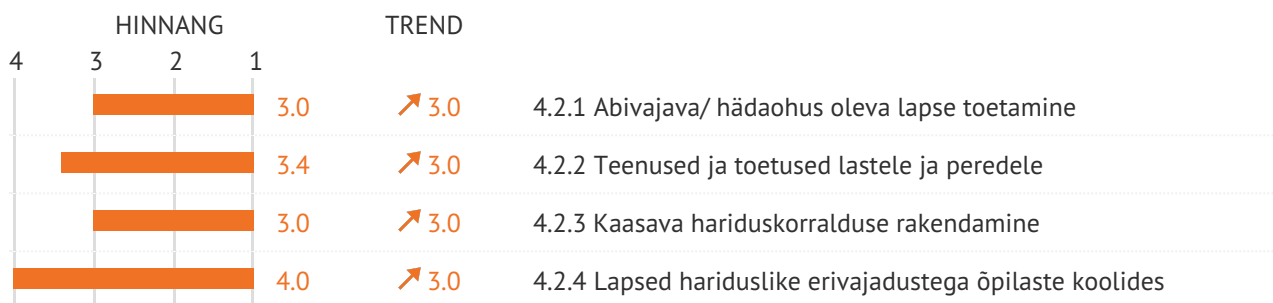
TUGEVUSED

- Tartu linn on hooldereformi juurutamisega hästi toime tulnud ja inimestele on vajalikud teenused tagatud.
- Kõikide kriiside valguses on Tartu linn pakkunud järjepidevalt inimestele vajalikku abi ja tuge, teenuste osutamine on jätkunud vaatamata kriisidele ja riiklikele muudatustele (nt hooldereform).
- Tartu linn katab kõik seadusest tulenevad kohustuslikud teenused, kuid suudab seejuures pakkuda ka lisateenuseid, mis on suunatud inimese iseseisva toimetuleku tagamisele ja suuremate sotsiaalprobleemide ennetamisele.

NÕRKUSED

- Riigi korraldatav erihoolekandeteenus ei täida oma eesmärki ja erihoolekandeteenuse kliendid liiguvad pigem KOV eestkosteale, mis aga ei täida oma eesmärki.
- Tartu linna kvaliteetsed teenused tingivad teenusturismi. Selles valguses võib olla keeruline tulevikus vastata kõigi abivajajate soovidele.
- Olemasoleva tööjõu ülekoormus ja uue kvalifitseeritud tööjõu puudus.

4.2 Abivajavate lastega tegelemine. Kokkuvõte

Kokkuvõte:

Abivajavate laste arv on aasta aastalt tõusnud ja sellest lähtuvalt oleme panustanud ennetusteenuste loomisesse. Aastast 2022 toimib Tartus Perepesa teenus, kuhu on koondunud vanemlust toetavad teenused. Kõik lapsed ja peresid toetavad teenused on kombineeritud riiklikust ja (valdavalt) Tartu linna rahastusest.

2023. - 2024. aastal toimus Tartumaa Heaoluprogramm (HOP) haridusvaldkonna ja sotsiaalvaldkonna koostöös. Selle programmi tulemusel paranes haridus- ja sotsiaalvaldkonna spetsialistide koostöö, kusjuures lisaks Tartu linnale osalesid programmis ka Tartu maakonna teised omavalitsused, kellega üheskoos otsiti lahendusi laste ja perede abistamiseks. Tartus on unikaalne erivajadustega laste abistamissüsteem sotsiaal- ja haridussüsteemi koostöös, mis toimib läbi Hariduse Tugiteenuste Keskuse. Näiteks erivajadusega laste liikumisel lasteaiast kooli tagatakse teenuste sujuv üleminek ja lapsed on toetatud.

Vaimse tervise probleemid on järjest suurem murekoht, mistõttu on Tartu linn kasutanud juba mitu aastat riiklikku vaimse tervise toetuse meetmest saadud rahastust, et laiendada Tartu linnas vaimse tervise teenuseid. Teenuste pakkumisel on oluline nende kättesaadavuse tagamine läbi lihtsa teenusele registreerimise ja tasuta abi. Vaimse tervise teenuste toetust kasutame ka 2024. aastal ning läbi selle pakume erinevaid psühholoogilisi ja terapeutilisi teenuseid.

Iga teenusepakkuja on ise valinud (valdkondliku) kvaliteedi hindamise süsteemi, kuid Tartu linnas tervikuna on vajadus ühtlustada teenuste kvaliteedihindamise süsteemi, et paremini aru saada, milliseid teenuseid on vaja järgi aidata ja mis toimivad hästi. Oluline on koondada teadmine, kuidas kvaliteedihindamise andmestikke koondada ja teha sealt järeldusi. Ka teenuste kasutajate tagasiside küsimine on keskselt korraldamata ja see vajab arendamist.

TUGEVUSED

- Teenuste ja toetuste baas Tartu linnas on mitmekesine ja katab mitmekülgsed abivajadused,

NÕRKUSED

- Teenuste kvaliteedihindamise süsteem vajab Tartu linnas ühtlustamist (ühtmoodi lähenemine, ühised

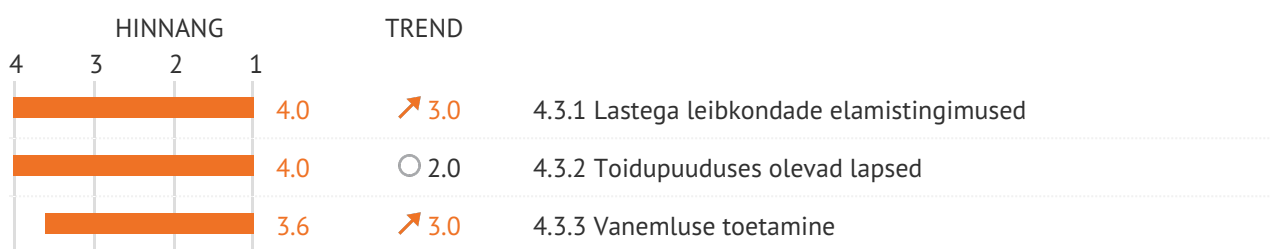
võimalusel läheneme proaktiivselt.

- Tartu linnas on lastele ja peredele mitmeid ennetavaid meetmeid (vanemlust toetavad programmid, Perepesa, Hariduse Tugiteenuste Keskus jne), mis aitavad suuremaid probleeme ära hoida või varakult lahendada.
- Valdkondadeülene spetsialistide koostöövõrgustik toimib Tartu linnas hästi nii ennetustegevuste korraldamisel kui juhtumikorralduses, mis on laste ja perede abistamise baasiks.

põhimõtted).

- Lastega tegelevad spetsialistid on ülekoormatud ja kõrge risk on läbipõlemisele.
- Psüühikahäirega laste toetamisel on vähesed võimalused nii alaealistele kui ka täiskasvanuikka jõudnutel (erihooletandesüsteem ei toeta peresid piisava paindlikkusega, inimesed soovivad saada KOV teenuseid).

4.3 Perede toetamine. Kokkuvõte

Kokkuvõte:

Tartu linnas on peredele suunatud teenuste valik väga hea. 2022. aastast tööd alustanud Perepesa on edukalt enda alla koondanud lastele ja peredele mõeldud toetavad ja ennetavad teenused. Perepesa toimib täna kogukonnakeskusena, kuhu on võimalik tänavalt sisse astuda ja endale sobivaid teenuseid saada. Probleemkohaks on teenuste nõudluse suurenemine ja sellest tulenevalt vajadus teenuste suurema rahastuse, aga ka ruumide laiendamise järele.

Positiivsena võib välja tuua riikliku vaimse tervise teenuste toetusmeetme, mida Tartu linn on edukalt kasutanud ja tänu sellele parandanud vaimse tervise teenuste (sh pereteraapia ja perenõustamine) kättesaadavust.

TUGEVUSED

- Vanemluse ja vaimse tervise toetamiseks on olemas mitmekülgsed võimalused.
- Vanemlust toetavad teenused on tasuta kättesaadavad.
- Perepesa on kogukonnakeskuse ja vanemluse toetajana edukalt käivitunud.

NÕRKUSED

- Teenuste nõudlus ületab pakkumise, vanemlusprogrammidele on järjekorrad.
- Ruumid, kus teenuseid osutatakse, ei ole tihtipeale ligipääsetavad - ligipääsetavus vajab Tartu linnas tervikuna arendamist.
- Laste ja peredega töötavad spetsialistid on ülekoormatud ja on oht nende läbipõlemiseks.

4. Haavatavate (riskis) sihtrühmadega tegelemine. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
4.1 Sotsiaalteenused ja -toetused	3.2 Pigem hea	○ 2.3 Stabiilne
4.2 Abivajavate lastega tegelemine	3.4 Pigem hea	↗ 3.0 Paranemas
4.3 Perede toetamine	3.9 Väga hea	↗ 2.7 Paranemas
Keskmine:	3.5 Väga hea	↗ 2.7 Paranemas

Kokkuvõte:

4.1 Sotsiaalteenused ja -toetused

Tartu linna hoolekandeline abi, st nii teenused kui ka toetused, on spetsialistide hinnangul heal tasemel. Teenused on välja arenendatud, nende osutamine abivajajatele on kohene ja paindlik. Tartu linn arendab pidevalt teenuseid vastavalt vajadusele, osaledes ka erinevates projektivoorudes. Näiteks aastast 2023 on Tartu linnas rahvusvahelise kaitse saajatele tugiteenuse koordinaator. Kõigi inimeste abivajadustega tegeletakse võrdselt, kuid aeg-ajalt kerkivad esile sihtrühmad, kes vajavad rohkem abi (nt rahvusvahelise kaitse saajad Ukrainast, riigi teenuste ümberkorraldamisel muutustest puudutatud sihtrühmad jne).

Tartu peab arvestama oma hoolekandeline abisüsteemi osutamise ja planeerimisega kindlasti järgmiste aspektidega:

1. Rahvastik vananeb;
2. Mitu põlvkonda ei ela enam koos ja ei paku vastastikust tuge, kasvab üksiealavate inimeste osakaal;
3. Toimub teenusturism, st Tartus on tagatud kvaliteetne abi, mida väiksemates omavalitsustes ei osutata ja seetõttu pöörduvad paljud kliendid Tartu teenustele;
4. Riigi teenuste ümberkorraldamine, mille käigus teenuste korraldus muutub KOV kohustuseks.

Teenuste arendamine on järjepidev protsess ja sõltub muutuste vajadusest. Isegi hästi toimivate teenuste puhul on oluline jälgida arenguvajadusi ja vastavalt olukorrale muutustele reageerida ja teenuseid ümber disainida.

Tartu suurune KOV peab suuresti ise oma abivajajatele suutma abi osutada. Arvestades abivajavate inimeste arvu, ei ole otstarbekas teiste KOV-idega koos teenuseid arendada, kuid koostöö juhtumitöö võtmes on oluline.

Riigilt ja erinevatest välisvahenditst saadavat raha sotsiaalteenuste korraldamiseks on Tartu kasutanud ja taotlenud aktiivselt. Näitena, ESF-i rahastusega on parendatud koduhooldusteenuseid ja kohandatud eluruume. Samuti on finantseeritud järgmiseid teenuseid ja projekte: eakate tugigrupid, ISTE projekt, sotsiaaleluruumide renoveerimine, projektid töötute aktiveerimiseks. Välisrahastuse toel on ehitatud Nõlvaku kodu, Maarja peremajad, Tüve tn munitsipaalmajad.

Tartu linna rõhuasetus on koduteenuse arendamisel, et tagada teenuse kvaliteet ja jätkusuutlikkus teenusele kehtestatud nõuetes. Oluline väljakutse on valdkondadeülese koostöö (haridus, meditsiin, hoolekanne) raames teenuste arendamine ja osutamine ja hoolekandeline abi süsteemi korrastamine.

Arvestades Tartu suurust on võimalike abivajajate hulk suur. Tartu linnal on veel võimekust maksta abivajajatele iseseisva toimetuleku tagamiseks toetusi ja finantseerida teenuseid, kuid edaspidi peame arvestama, et abivajajate hulk on aastatega kasvutrendis, mis tingib uute lähenemiste kasutusele võtmise. Oluliseks murekohaks on hooldereformiga kaasnevad kulutused ja halduskoormus, mis sellega kaasneb (suhtlus üle Eesti paiknevate hooldekodudega ja seal elavate klientidega, pidev teenusmaksumuse ümberarvutus ja inimestega suhtlemine jne).

Oluline on märkida, et väljakutse Tartu jaoks on sarnaselt teiste omavalitsustega teenusepakkujate ja sotsiaalvaldkonna spetsialistide puudus.

4.2 Abivajavate lastega tegelemine

Abivajavate laste arv on aasta aastalt tõusnud ja sellest lähtuvalt oleme panustanud ennetusteenuste loomisesse. Aastast 2022 toimib Tartus Perepesa teenus, kuhu on koondunud vanemlust toetavad teenused. Kõik lapsi ja peresid toetavad teenused on kombineeritud riikliku ja (valdavalt) Tartu linna rahastusest.

2023.-2024. aastal toimus Tartumaa Heaoluprogramm (HOP) haridusvaldkonna ja sotsiaalvaldkonna koostöös. Selle programmi tulemusel paranes haridus- ja sotsiaalvaldkonna spetsialistide koostöö, kusjuures lisaks Tartu linnale osalesid programmis ka Tartu maakonna teised omavalitsused, kellega üheskoos otsiti lahendusi laste ja perede abistamiseks. Tartus on unikaalne erivajadustega laste abistamissüsteem sotsiaal- ja haridussüsteemi koostöös, mis toimib läbi Hariduse Tugiteenuste Keskuse. Näiteks erivajadusega laste liikumisel lasteaiast kooli tagatakse teenuste sujuv üleminek ja lapsed on toetatud.

Vaimse tervise probleemid on järjest suurem murekoht, mistõttu on Tartu linn kasutanud juba mitu aastat riiklikku vaimse tervise toetuse meetmest saadud rahastust, et laiendada Tartu linnas vaimse tervise teenuseid. Teenuste pakkumisel on oluline nende kättesaadavuse tagamine läbi lihtsa teenusele registreerimise ja tasuta abi. Vaimse tervise teenuste toetust kasutame ka 2024. aastal ning läbi selle pakume erinevaid psühholoogilisi ja terapeutilisi teenuseid.

Iga teenusepakkuja on ise valinud (valdkondlikud) kvaliteedi hindamise süsteemi, kuid Tartu linnas tervikuna on vajadus ühtlustada teenuste kvaliteedihindamise süsteemi, et paremini aru saada, milliseid teenuseid on vaja järgi aidata ja mis toimivad hästi. Oluline on koondada teadmised, kuidas kvaliteedihindamise andmestikke koondada ja teha sealt järeldusi. Ka teenuste kasutajate tagasiside küsimine on keskselt korraldamata ja see vajab arendamist.

4.3 Perede toetamine

Tartu linnas on peredele suunatud teenuste valik väga hea. 2022. aastast tööd alustanud Perepesa on edukalt enda alla koondanud lastele ja peredele mõeldud toetavad ja ennetavad teenused. Perepesa toimib täna kogukonnakeskusena, kuhu on võimalik tänavalt sisse astuda ja endale sobivaid teenuseid saada. Probleemkohaks on teenuste nõudluse suurenemine ja sellest tulenevalt vajadus teenuste suurema rahastuse, aga ka ruumide laiendamise järele.

Positiivsena võib välja tuua riikliku vaimse tervise teenuste toetusmeetme, mida Tartu linn on edukalt kasutanud ja tänu sellele parandanud vaimse tervise teenuste (sh pereteraapia ja perenõustamine, üksilduse vähendamisele suunatud teenused) kättesaadavust.

TUGEVUSED

- Abivajavatele inimestele on olemas mitmekülgsed ja kättesaadavad teenused ja toetused.
- Tartu linn pakub haavatavatele sihtrühmadele ennetavaid teenuseid.
- Tartu linnas on toimiv valdkondade ülene võrgustiku- ja juhtumitöö nii ennetuses kui juhtumilahenduses.

NÕRKUSED

- Abivajavate inimestega tegelevate spetsialistide ülekoormus.
- Teenusturism Tartusse võib tingida olukorra, kus tekib puudujääk vajalikes vahendites, et tagada kvaliteetsed teenused (inimressurs, rahaline ressurss).
- Puudujäägid riiklikult korraldatud teenustes (erihoolerakend, tervishoiuteenused) tekitavad Tartu linnale surve pakkuda alternatiivseid teenuseid ja abi, et ennetada probleemide süvenemist.

5. Kohaliku omavalitsuse toimimine ja ressursid

5.1 Kohaliku omavalitsuse toimimine. Kokkuvõte

HINNANG		TREND		
4	3	2	1	
	3.0		↘ 1.0	5.1.1 Füüsilise isiku tulumaksu laekumine KOV eelarvesse
	3.0		↘ 1.0	5.1.2 Kohaliku omavalitsuse eelarvetulud
	3.0		↘ 1.0	5.1.3 Sotsiaalse kaitse kulud KOV eelarves
	3.0		○ 2.0	5.1.4 Hindamistegevused KOV-is

Kokkuvõte:

Tartu linna eelarve oli 2023. aastal oli 298,9 miljonit eurot ja 2024. aastal 305,5 miljonit eurot. Ligikaudu 10% eelarvest on määratud sotsiaalkaitsele, kuid analüüsidest inimeste heolu peame arvesse võtma ka investeeringuid avalikku ruumi ja keskkonda laiemalt. Seega on tegelik sotsiaalkaitsekulude osakaal suurem.

Tartu linna tööealiste osakaal rahvastikus on suhteliselt suur, kuid tulubaas on vähenemas nii seoses riigipoolsete ümberkorraldustega. Samuti on trendina näha tööpuuduse kasvu kõrgemapalgaliste hulgas. Kulud kasvavad seevastu kiirenevas tempos ja juba mõnda aega on linnavalitsuse eelarve defitsiidis. See tähendab, et lähiaastatel on vajalik leida olulisi kokkuhoiukohti ning vähendada investeeringuid.

Tartusse käib tööle vähemalt 20 000 inimest teistest omavalitsustest, kes kasutavad linna infrastruktuuri, aga linnale täiendavat eelarvetulu ei too. Aastaid ei ole suudetud töötada välja Tartus elavatele tudengitele motivatsioonipaketti suunamiseks neid linna sisse kirjutama.

Surve KOVi eelarvele on kasvamas, sellel on oluline roll nii hooldusreformil, kavandataval omavalitsuste tulubaasi ümberkujundamisel, aga ka tööpuuduse kasvul ning pensioniealiste osakaalu suurenemisel teenusturismi tõttu.

Kvaliteedijuhtimist Tartu Linnavalitsuses üldiselt ei rakendata. Haridus- ja sotsiaalvaldkonnas kvaliteedijuhtimise süsteem toimib.

TUGEVUSED

- Hariduse kvaliteet ja koolivõrk on korrastatud ning rahastatud - suudetakse töötada efektiivselt.
- Sotsiaalvaldkonna teenused on väga kõrge kvaliteediga, kus töötavad kvalifitseeritud spetsialistid.

NÕRKUSED

- Riigipoolsete rahastusprogrammide raames lisanduvad teenused ja tegevused (nt erinevad sotsiaalprojektid), mille järele on vajadus olemas, aga mida tuleb pärast projekti lõppemist rahastada täielikult linna enda vahenditest.
- KOVi on minimaalselt võimalik määrata prioriteetseid valdkondi, kuhu suunata suuremaid välisotetusvahendeid.
- Raskete otsuste tegemine on pigem harv - näiteks lõpetada mõne teenuse pakkumine või vähendada mõne teenuse rahastamise mahtu. Samas võetakse investeeringute kaudu linnale kohustusi pidevalt juurde.

5.2 Kvalifitseeritud spetsialistid ja koostöö heolu edendamiseks. Kokkuvõte

HINNANG		TREND		
4	3	2	1	
	3.0			↗ 3.0 5.2.1 KOV'i juhitud võrgustikud ennetuse, tervise ja heaolu edendamiseks
	3.0			○ 2.0 5.2.2 Juhtumitöö võrgustikud
4.0				↗ 3.0 5.2.3 Rahvatervise tegevuste korraldus kohalikus omavalitsuses
	3.0			○ 2.0 5.2.4 Spetsialistid heaolu edendamiseks ja nende kvalifikatsioon

Kokkuvõte:

Tartu linna hallatavate asutuste hulka kuuluvad lasteaiad, koolid, Hariduse Tugiteenuste Keskus ja mitmed teised asutused, kes kõik töötavad Tartu elanike arengu ja heaolu nimel. Spetsialistide värbamis põhimõtted lähtuvad valdkonnaspetsiifikast. Kõigile teenistujatele on universaalselt tagatud vähemalt 35 päeva puhkust, võimalus võtta tervisepäevi, kasutada spordikompensatsiooni, teha kaugtööd. Professionaalse arengu toetamiseks pakutakse valdkonnapõhiseid ja -üleseid koolitusi, võimalik on osaleda kogemuste vahetuses jpm.

Kohalik omavalitsus tunneb vajakajäämist seadusloome tasandil (arusaamine reaalsest olukorrast, ettepanekute arvestamine, kaasamise näilisus). Vajadus on ühiste andmebaaside ja/või infosüsteemide järele, mis kiirendaks info liikumist. Suur probleem on ka andmetele juurdepääs - linn ei saa ise midagi analüüsida ega uurida (sh enda elanike agregeeritud andmeid), et teha andmepõhiseid otsuseid.

Õpetajate, lastekaitse- ja sotsiaaltööspsialistide puhul on väga suur oht läbipõlemiseks äärmiselt kõrge töökoormuse, erinevate ülesannete paljususe ning sotsiaalse surve tõttu.

TUGEVUSED

- Toimiv võrgustikutöö.
- Paranenud tugiteenuste süsteem spetsialistidele.
- Väga kõrge teenuste kvaliteet nii hariduses kui sotsiaalvaldkonnas.

NÕRKUSED

- Õpetajate ja sotsiaaltööspsialistide ülesannete kasv ja vastutuse suurenemine ei ole vastavuses töötasu ja teiste toetavate meetmetega.
- Kuigi võrgustikutöö võimaldab saavutada palju paremaid tulemusi, ei võimalda väga piiratud juurdepääs andmetele ning ühiste süsteemide puudumine teenuse parendamisel ning kliendikesksuse suurendamisel oluliselt edasi liikuda.
- Riigi tasandil on KOV pigem teenuseosutaja, mitte partner, kellel on reaalsem ülevaade probleemidest ning sageli ka toimivad lahendusettepanekud.

5. Kohaliku omavalitsuse toimimine ja ressursid. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
5.1 Kohaliku omavalitsuse toimimine	3.0 Pigem hea	↓ 1.3 Halvenemas
5.2 Kvalifitseeritud spetsialistid ja koostöö heaolu edendamiseks	3.3 Pigem hea	↑ 2.5 Paranemas
	Keskmine: 3.1 Pigem hea	○ 1.9 Stabiilne

Kokkuvõte:

Kohaliku omavalitsuse toimimine

Tartu linna eelarve oli 2023. aastal oli 298,9 miljonit eurot ja 2024. aastal 305,5 miljonit eurot. Ligikaudu 10% eelarvest on määratud sotsiaalkaitsele, kuid analüüsidest inimeste heaolu peame arvesse võtma ka investeeringuid elukeskkonda laiemalt. Seega on tegelik sotsiaalkaitsekulude osakaal suurem.

Tartu linna tööealiste osakaal rahvastikus on suhteliselt suur, kuid tulubaas on vähenemas seoses riigipoolsete ümberkorraldustega ja vanemaaliste osakaalu tõusuga linna rahvastikust. Samuti on trendina näha tööpuuduse kasvu kõrgemalpalgaliste hulgas. Kulud kasvavad seevastu kiirenevas tempos ja juba mõnda aega on linnavalitsuse eelarve defitsiidis. See tähendab, et lähiaastatel on vajalik leida olulisi kokkuhoiukohti ning vähendada investeeringuid.

Tartusse käib tööle vähemalt 20 000 inimest teistest omavalitsustest, kes kasutavad linna infrastruktuuri, aga linnale täiendavat eelarvetulu ei too. Aastaid ei ole suudetud töötada välja Tartus elavatele tudengitele motivatsioonipaketti suunamiseks neid linna sisse kirjutama.

Surve KOVi eelarvele on kasvamas, sellel on oluline roll nii hooldusreformil, kavandataval omavalitsuste tulubaasi ümberkujundamisel, aga ka tööpuuduse kasvul ning pensioniealiste osakaalu suurenemisel teenusturismi tõttu.

Uue Tartu linna arengukava koostamise raames on juurutamisel töövahend, mis peaks edaspidi lihtsustama eesmärkide poole liikumise jälgimist. Samas on protsessis olnud oluliseks takistuseks erinevate teemade rohkus, adekvaatsete mõõdikute puudumine - sageli on mingi tegevuse mõju kaudne ja/või avaldub alles teatud mahu korral.

Kvalifitseeritud spetsialistid ja koostöö heaolu edendamiseks

Tartus on head koolitusvõimalused ja ülikool. Puudusena saab välja tuua, et kõrgharitud spetsialistide palgatase on madal ja töökoormus kõrgem kui ümberkaudsetes valdades. Kuigi õpetajate puudus ei ole märkimisväärne, siis ohumärgina võib välja tuua, et alla 30aastaste õpetajate osakaal Tartu koolides on vaid veidi üle 10% kõigist õpetajatest. Väga suur oht on eriti noortel õpetajatel läbi põleda, kuna nõudmised on äärmiselt kõrged. Tugiteenused õpetajatele ei ole keskselt korraldatud ega rahastatud.

Puudu on hariduses tugispetsialistidest - logopeedid, psühholoogid, eripedagoogid.

Kuigi sotsiaaltöö ja lastekaitse spetsialistide kohad on hetkel täidetud, on olemasolevate inimeste töökoormus ja läbipõlemise oht samuti äärmiselt kõrge.

Tartu linnavalitsuse eesmärk on värvata tööle Tartu linna elanike hea käekäigu vastu huvi tundvaid spetsialiste. Suurema kohaliku omavalitsusena on võimalik tagada teenistujate valdkondlik spetsialiseerumine - loodud on tervishoiuteenistus, lastekaitseteenistus, noorsooteenistus jt üksused. Avaliku ruumi eest seisavad ruumiloome osakond, linnamajanduse osakond jpt osakonnad.

Tartu linna hallatavate asutuste hulka kuuluvad lasteaiad, koolid, Hariduse Tugiteenuste Keskus ja mitmed teised asutused, kes kõik töötavad Tartu elanike arengu ja heaolu nimel. Spetsialistide värbamis põhimõtted lähtuvad valdkonnaspetsiifikast. Kõigile teenistujatele on universaalselt tagatud vähemalt 35 päeva puhkust, võimalus

võtta tervisepäevi, kasutada spordikompensatsiooni, teha kaugtööd. Professionaalse arengu toetamiseks pakutakse valdkonnapõhiseid ja -üleseid koolitusi, võimalik on osaleda kogemuste vahetuses jpm.

TUGEVUSED

- Hea koostöö erinevate kohalike asutuste vahel. Ühisprojektid ja regulaarne infovahetus.
- Turvaline elukeskkond, kättesaadavad teenused ja kompetentsed spetsialistid, head võimalused tööturul, rahalised ressursid teenuste tagamiseks
- Tegevuseesmärkide püstitamisele ja tulemuslikkuse hindamisele pööratakse enam tähelepanu, kasutusel on erinevad valdkondlikke juhtimisotsuseid toetavad töölaud.

NÕRKUSED

- KOVi1 on minimaalselt võimalik määrata prioriteetseid valdkondi, kuhu suunata suuremaid välisloetusvahendeid.
- Kuigi võrgustikutöö võimaldab saavutada palju paremaid tulemusi, ei võimalda väga piiratud juurdepääs andmetele ning ühiste süsteemide puudumine teenuse parendamisel ning kliendikeskuse suurendamisel oluliselt edasi liikuda.
- Õpetajate ja sotsiaaltööspsialistide ülesannete kasv ja vastutuse suurenemine ei ole vastavuses töötasu ja teiste toetavate meetmetega.

Koondhinnang olukorrale

1. Demograafiline olukord ja rahvastiku tervis. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
1.1 Demograafiline olukord	3.1 Pigem hea	○ 2.0 Stabiilne
1.2 Rahvastiku tervise seisund	2.9 Pigem hea	○ 2.0 Stabiilne
1.3 Haavatavad sihtrühmad	3.7 Väga hea	○ 2.3 Stabiilne
1.4 Tööturg	3.0 Pigem hea	○ 2.0 Stabiilne
Keskmine:	3.2 Pigem hea	○ 2.1 Stabiilne

Kokkuvõte:

1.1 Demograafiline olukord

Tartu linna demograafilised näitajad on vaadeldava perioodi jooksul jäänud suhteliselt stabiilseks. Ajutist muutust demograafilistes näitajates põhjustas Ukraina sõjapögenikest tingitud sisserände suurenemine, mille mõju elanike arvule on 2024. aasta alguseks vähenud. Tartu linnas elab 2024. aastal ligikaudu 98 000 registreeritud elanikku, Statistikaameti paiknemisindeksi alusel arvestuslikult üle 101 000 inimese. Linna rahvaarv moodustab veidi üle 61 % Tartu maakonna rahvaarvust. Rahvastikust moodustavad naised 53% ja mehed 47% (paiknemisindeksi alusel).

Sarnaselt Eesti teiste piirkondadega, on sündide arv Tartu linnas viimastel aastatel stabiilselt langenud. 2022. aastal registreeriti Tartus 844 sündi ja 2023. aastal vaid 801. Arvestades, et sünnitusealiste naiste arv lähiaastatel väheneb veelgi, jätkab ka sündide arv tõenäoliselt langust.

Surmade arv on pärast ajutist tõusu COVID-19 pandeemia ajal ja järel mõnevõrra stabiliseerunud, olles 2022. aastal 1100 ja 2023. aastal 1021. Kahjuks langes iive negatiivsele poolele juba 2021. aastal. Tartu linnas on loomulik iive alates 2021. aastast negatiivne (2022. aastal -256, 2023. aastal -220).

Tartu linna rahvastikupüramiid on omane kahanevale rahvastikule. Kuni 14-aastaste laste osakaal rahvastikust Tartus on langenud 17,1 protsendipunkti (2021. aastal 18,4%) ja jääb endiselt alla Tartu lähivaldadele. Eesti keskmisest näitajast (16,2%) jääb see siiski veel mõnevõrra kõrgemale.

Tartu linna ülalpeetavate määr oli 2022. aastaks langenud 55,7ni, mis on Eesti keskmisest (58,2) veidi väiksem. Ülalpeetavate määr on viimastel aastatel vähenenud. Statistikaameti paiknemisindeksi alusel on ülalpeetavate määr 2 ühiku võrra väiksem kui Rahvastikuregistri andmetel (ülalpeetavate määr 57,6).

Demograafiline töötururindeks Tartus on suhteliselt hea, olles suurem kui üks. See tähendab, et järgmisel kümnendil tuleb tööjõuturule rohkem inimesi kui sealt välja langeb. Samas on aga eelnev tööturule sisenenud põlvkond (hetkel 15-24aastased) suhteliselt väikesearvuline ja seetõttu on tööealiste elanike osakaal pikemas perspektiivis vähenemas.

Viimasel viiel aastal on madala ja keskmise haridustasemega inimeste osakaal jäänud samaks, stabiilselt on kasvanud kõrge haridustasemega inimeste osakaal. Madala haridustasemega inimeste osakaal elanikkonnas on võrreldes Eestiga 2% väiksem.

Tartu linna haridusasutustes õppivate laste ja noorte arv on viimastel aastatel jätkuvalt tõusnud. Järgmised 2-3 aastat on kolmandas kooliastmes õppivate laste arv demograafilistest põhjustest tulenevalt suur, aga hakkab siis langema. Seetõttu on konkurents veel mõned aastad linna gümnaasiumikohtadele kõrge (sh mõjutab konkurentsi gümnaasiumikohtadele haridusränne). Ligikaudu 85% Tartu linna registreeritud ja siin elavatest lastest käivad koolis, lasteaias või lastehoius Tartu linna territooriumil.

1.2 Rahvastiku tervise seisund

Tartu maakonna elanikud hindavad oma tervist heaks või väga heaks sagedamini kui Eestis keskmiselt. Sarnaselt Eestile tervikuna on ka Tartu maakonna elanike peamised surmapõhjused seotud vereringeelundite haigustega ja sageduselt järgmine põhjus on pahaloomulised kasvaja. Tartu maakonnas on viimastel aastatel tõusnud naiste suremus välispõhjustesse, mis on negatiivne suundumus. Tartu maakonna elanike oodatav eluiga on veidi kõrgem kui Eestis keskmiselt, kuid tervena elatud eluaastate poolest jäävad elanikud Eesti keskmisest pisut allapoole.

1.3 Haavatavad sihtrühmad

Tartu linnas on haavatavad sihtrühmad erinevate teenustega hästi toetatud (nt toetab linn viipekeele tõlketeenust, sotsiaaltranspordi jne). Tartu linn on kompetentsikeskus keerulise abivajadusega lastega seotud teenuste pakkumisel. Maailmas üldiselt ja nii ka Tartus on näha vaimse tervise probleemide sagenemist, seega muutub järjest olulisemaks nii vaimse tervise probleemide ennetamine kui vastava toe pakkumine. Suur väljakutse on universaalse disaini põhimõtete rakendamine, et luua kõigile inimestele ligipääsetavat avalikku inforuumi ja füüsilist ruumi.

1.4 Tööturg

Tartu linnas on võrreldes Eesti keskmisega madalam töötuse määr. Elanike brutotulu on aastatega tõusnud ja nii on Tartu linna meeste brutotulu võrreldav ümbritsevate valdade meeste brutotuluga. Samas on alates 2020. aastast suurenenud palgalõhe meeste ja naiste vahel.

Tartu linn on aktiivne majanduskeskkond ning ehkki see ei meelita Tartusse suurettevõtteid, toimib Tartus väga aktiivne mikroettevõtlus. Linn toetab ettevõtteid mitmete meetmetega (tunnustamine, seminarid, koolitused, *hackatonid* jne). Inimestele on tööturuteenused hästi kättesaadavad.

TUGEVUSED

- Tartu linna elanikkond on erinevate teenustega (nt tööturuteenused, teenused haavatavatele sihtrühmadele) hästi toetatud.
- Tartu maakonna elanikud hindavad oma tervist sageli heaks või väga heaks (st inimesed on hea tervisega või terviseprobleemide korral on nad sobilike teenustega toetatud).

NÕRKUSED

- Vähenev sündide arv ja Tartu linna elanikkonna vananemine.
- Alkoholi hea kättesaadavus ja alkoholi tarbimisest tulenevad sotsiaalsed ja terviseprobleemid.

2. Tervist toetav ja turvaline elukeskkond ning osalusvõimalused. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
2.1 Turvaline elukeskkond	3.1 Pigem hea	○ 2.2 Stabiilne
2.2 Elukeskkond ja planeeringud	3.1 Pigem hea	○ 2.4 Stabiilne
2.3 Osalusvõimalused	3.3 Pigem hea	↗ 3.0 Paranemas
Keskmine:	3.2 Pigem hea	↗ 2.5 Paranemas

Kokkuvõte:

Turvaline elukeskkond

Tehakse koostöös erinevate osakondade ja KOVi väliste osapooltega, sh erinevate projektide raames.

Vesteldes Tartu linna inimestega, hinnatakse elukeskkonda turvaliseks ja heaolu soosivaks. Eesti keskmisest rohkem elanikke hindab oma tervist heaks või väga heaks, mis annab märku tartlaste heaolust. Olles Lõuna-Eesti tõmbekeskus (töökohad, meditsiiniabi jne) ning suure elanike arvuga, leidub Tartus mitmeid murekohti nii keskkonna kui turvalisuse osas.

Tartu linnas toimub sarmuti kui testes suuremates linnades autostumine, millega kaasneb nii heitgaaside kui mürareostus. Selle murekohaga tegeletakse pidevalt läbi uute planeeringute ja projektide. Samuti on Tartu prioriteediks võtnud keskkonnasõbraliku mõtte- ja tegutsemisviisi juurutamise:

1. Uued teedevõrgustikud soodustavad jalgsi ja jalgrattaga liiklemist;
2. Viiakse läbi projekte, mis parandavad linlaste teadmisi ja hoiakuid, nt kureeritud elurikkus;
3. Viiakse läbi keskkonnasõbralikkust suurendavaid hankeid, nt biogaasibussid, mahtooraine kasutamine koolide ja lasteaedade toitlustuses;
4. Tegeletakse teiste suuremate või väiksemate tegevustega, mis aitavad linnakeskkonda luua rohkem rohleust, aktiivse liikumise võimalusi ning kasvatada tartlasi hoidmaks oma elukeskkonda.

Õnnetusjuhtumite ennetamiseks tehakse palju ära haridusasutustes ning seda koostöös Päästeameti, kiirabi ja PPA-ga. Laste varane õpetamine, kuidas tunda ära ohuolukordi ning kuidas ohuolukordades käituda, tõstab kõigi elanike turvatunnet. Kaaslinlaste märkamine aitab ära hoida vägivallakuritegusid või neile kiiresti reageerida. Kahetsusväärset toimub Tartus siiski kuritegusid ja õnnetusi, mille seas kerkviad esile alkoholijoobes toime pandud teod.

Vaatamata spetsialistide veidi pessimistlikule nägemusele praegusest olukorras on Tartu siiski parasjagu tuvaline ning meeldiv elukeskkond väikelapsest vanemaealisteneni.

Avaliku korra rikkumiste vähendamiseks arvestab Tartu linnavalitsus linnaplaneerimisel ja avalikus ruumiloomes turvalisuse aspektiga. Politsei on avaldanud soovi olla rohkem kaasatud planeeringute koostamisse. Olukord on paranemas ja huvigruppide kaasamine läbimõeldum ja efektiivsem.

Tartu linna haldusterritoorium on suur ning mitmekülgne (Annelinn vs Ilmatsalu), seetõttu on eriilmelisi piirkondi palju. Samas asutused, organisatsioonid ning linnakodanikud tahavad ja mõtlevad kaasa, kuidas muuta linnaruumi turvalisemaks ning teevad ettepanekuid, nt pinkide paigaldamine piirkonda, et tuua sinna rohkem inimesi. Ruumiplaneerijad kavandavad parke avaramaks ja sisukamas - kui piirkonnas on võimalus aktiivseteks tegevusteks, liigub seal ka rohkem rahvast, mis muudab õhtustel aegadel piirkonna turvalisemaks, nt tühjad lagedad pargid vs aktiivsete tegevustega sisustatud pargid. Tartu linna tänavad on hästi valgustatud ning see lisab turvalisust ka öisel ajal. Strateegilised piirkonnad on varustatud turvakaameratega.

Planeeringute koostamisel ja projekteerimistingimuste väljastamisel lähtutakse kuritegevuse riskide ennetamiseks linnakujunduslikest strateegiatest. Kogu linna territooriumil tagatakse hea nähtavus, jälgitavus (eriti juurdepääsuteedel, parklates) ja valgustatus, territoriaalsus (eraala selge eristamine, piiramine ja selgepiiriline

tsoneerimine) ning selgelt eristatavate juurdepääsuteede ja parklate sissepääsude kontroll. Kasutatakse atraktiivseid materjale ja värve, ka parklate ja transpordi puhul ning vastupidavaid ja kvaliteetseid materjale (uksed, aknad, lukud). Samuti pööratakse suurt tähelepanu atraktiivsele maastikukujundusele, eriti elamupiirkondades, ostu- ja vabaajakeskuste juures ning parkides, linnakeskustes ja üldkasutatavatel aladel. See kõik kokku loob eelduse kuritegevuse vähenemiseks.

Elukeskkond ja planeeringud

Tartu linnakeskkond soodustab aktiivset liikumist ning aktiivseid eluviise. Liikumine jalgsi või jalgrattaga muutub järjest paremaks - tuleb juurde uusi teid, mis moodustavad ühendatud teedevõrgustiku, linnas on kasutusel rattaringlus osana ühistranspordist. Sellegipoolest on veel pikk tee minna, et kogu linn saaks kaetud piisava hulga kvaliteetse kattega ning omavahel mugavalt ühendatud teedega. Samuti on vaja tööd teha selle nimel, et eri tüüpi liiklejad oleksid turvaliselt eraldatud. Jätkub kergliiklusteede võrgustiku edasiarendamine.

Rohelus ning mängu- ja spordiväljakute rohkus kutsub linlasi aktiivselt vabas õhus aega veetma. Tartu linna paiknemine Emajõe kallastel ning seisuveekogude olemasolu loob võimalused nii jalutuskäikudeks veekogude kallastel kui ka suplemiseks, kusjuures seda nii suvisel kui talvisel ajal. Vastavalt linnakodanike ettepanekutele arendatakse sportimis- ja liikumisvõimalusi.

Murekoht on täna veel avaliku ruumi (nii sise- kui väliruum) ligipääsetavus, eelkõige piiratud liikuvusega inimestele. Ehkki teedevõrgustik areneb, Tartu linnas sõidavad ringi madalapõhjalised bussid, seab piirangu iseseisvusele nii elukohtade ligipääsematus (liftita eluhooded või liftiga eluhooded, milles liftini pääsemiseks tuleb ületada mõned trepiastmed) kui avalike hoonete ligipääsematus. Uute hoonete ehitamisel või vanade rekonstrueerimisel lähtutakse ligipääsetavuse põhimõtetest, kuid vaatamata sellele näeme endiselt takistusi - Kunstihoones on küll trepitõstak, kuid majja pääsemiseks tuleb saada üles järksudest trepiastmetest, ERM on küll ligipääsetav ratastooliga, kuid majja pääsemiseks tuleb avad väga raskelt avanev uks ja paljud teised näited. Teadvustades seda probleemi ning kaasates planeeringutesse linnarahvast, näeme siiski selle olukorra järkjärgulist paranemist.

Osalusvõimalused

Tartu linnas on väga lai valik erinevaid kultuurivaldkonna sündmusi, kaasamisvõimalusi ja noortele suunatud ettevõtmisi. Kõigis kolmes valdkonnas on valikud muutunud mitmekesisemaks. Probleemiks võib olla pigem liialt lai valik.

Kaasamisürituste puhul jälgitakse, et ruumid on kõigile ligipääsetavad (nt lifti olemasolu). Ka osalejad on muutunud nõudlikumaks.

Tartu linn on küllalt looduslähedane ning puhas keskkond, kus inimestel on hea elada. Tartu linna paiknemine Emajõe kallastel, reljeefsus (Toomemägi, Riia mägi, Narva mägi, Jakobi mägi) ning ajalooliselt kujunenud kitsas tänavatevõrk annab linnale ilmet, kuid teisalt loob väljakutseid avaliku linnaruumi ligipääsetavusele.

Hea koostöö nii ettevõtjate, kõrgkoolide, meditsiinisüsteemi kui ka linnakodanikega annab Tartule võimaluse saada uusi ideid, olla innovaatiline linnaelu planeerimisel ning lahendada linnarahva jaoks olulisi probleemikohti. Kaasav eelarve on vaid üks näide linnaelanike laiaulatuslikust kaasamisest linnaelu kujundamisse - lisaks on igapäev võimalus esitada oma ideid, arvamusi ja murekohti läbi linna infotelefoni, sotsiaalmeedia või "Ametnik vastab" rubriigi, taotleda rahastust oma ideedele ja projektide teostamiseks või laiemalt avalikkust kaasavateks sündmusteks jpm.

Tartu linna murekohad on Eestile sarnaselt seotud rohke alkoholitarmisega, mis on tihtipeale seotud kuritegevuse ning õnnetusjuhtumitega. Ehkki tartlane üldjuhul hoiab oma tervist ning Eestist keskmiselt hindavad just tartlased oma tervist heaks või väga heaks, puudub täna veel toimiv ennetus- ja sekkumismehhanism, et aidata neid, kes erinevatel põhjustel ei oska või ei saa teha enda tervise jaoks parimaid valikuid. Rohkem tähelepanu tuleb pöörata nii alkoholi tarvitamise häirega inimestele kui ka inimestele, kes on muude sõltuvuste küüsis, nt hasartmäng, toksikomaania või nutisõltuvus.

- Läbi süsteemse tegevuse ja koostöö haridusasutustega on paranenud liikumisvõimalused ja toidukultuur, kujundades inimeste tervislikumaid harjumusi.
- Jätkuvalt suurt tähelepanu pööratakse kergliiklusvõimaluste arendamisele ja erivajadustega inimeste avaliku ruumi tarbimise võimaluste parendamisele.
- Aktiivne kogukond ja kultuurielu.
- Alkoholi kättesaadavus Tartu linnas on hea ja alkoholitarbimisega on seotud nii tervise-, sotsiaal- kui turvalisusprobleemid, heakord ja kuritegevus.
- Teedevõrgustik on täna veel välja arendamata, eelisseisus on autoliiklejad, vähem mugavad võimalused on jalg- ja kergliiklejatele. Ühistransport ei ole inimeste jaoks piisavalt atraktiivne, et eelistada ühistransporti eraautole.

3. Universaalsete teenuste kättesaadavus ja kvaliteet. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
3.1 Tervishoiuga seotud universaalsed teenused	3.6 Väga hea	☐ 2.3 Stabiilne
3.2 Haridusega seotud teenused	3.2 Pigem hea	☐ 2.0 Stabiilne
Keskmine:	3.4 Pigem hea	☐ 2.1 Stabiilne

Kokkuvõte:

Tartu linna haridusteenused ja tervishoiusüsteem on heal tasemel. Universaalsed teenused tuleb tagada kõigile linlastele vastavalt nende vajadustest, eelistada ei saa ühte või teist sihtrühma. Arvestada tuleb ka teenusturismiga, kuna Tartu on nii hariduse kui meditsiinisüsteemis Lõuna-Eesti tõmbekeskus.

Konkreetset teenust, mis vajab kõige rohkem arendamist, välja tuua ei saa. Olulised väljakutsed on valdkondadeülese koostöö raames teenusute arendamine ja osutamine, nt haridus, meditsiin, hoolekanne ja hoolekandeline abi süsteemi korrastamine. Täna olukorda arvesse võttes tuleb aga enam tähelepanu suunata vaimse tervise probleemidele, vägivalda ennetamisele ning sellest tulenevalt alkoholi ja teiste ainete tarbimisele ning sellega kaasnevale vägivaldsele käitumisele.

3.1 Tervishoiuga seotud universaalsed teenused

Tartu linnas kui Lõuna-Eesti tõmbekeskuses toimib mitmekülgne nõustamis- ja tugiteenuste pakkumine. Igaühel on võimalik teenusele pöörduda vastavalt soovile. Tartu linna poolt on tasuta kättesaadavaks tehtud kriisinõustamine ning erinevad programmid perede ja paaride toetamiseks lähisuhtevägivalda ennetamiseks ning vanemaks olemise toetamiseks. Kui inimene soovib pöörduda teenusele ning jääb hätta teenuse eest tasumisel, saab teda toetada läbi ühekordsete toetuste.

Ravikindlustamata isikute eest tasub Tartu linn perearsti külastuse, analüüside ja protseduuride eest. See on vajalik ennetamiseks EMO-sse pöördumisi ning lihtsamatele terviseprobleemidele käegaloomist kuni nende kriitiliseks muutumiseni. Perearsti suunamisel tasub Tartu linn ka eriarsti visiitid seisundi täpsustamiseks ning ravi määramiseks. Kui inimene jääb hätta ravimite väljaostmisega, aitab teda vajadusel Tartu linna ravimitoetus.

Eriarstiabi kättesaadavus on Tartu linnas küllaltki hea, kuid murekohaks on täna veel Tervisekassa tasustatud visiitide pikk ootejärjekord. Ehkki teenuseosutajaid Tartu linnas jagub, on sellegipoolest teatud valdkondade vastuvõtule keeruline pääseda, nt endokrinoloogia, neuroloogia jne. See võib tulla asjaolust, et Tartu Ülikooli Kliinikum teenindab kogu Lõuna-Eestit ning tiptasemel meditsiiniikeskuseks teenindab tihti peale keerulise terviseprobleemiga inimesi, kelle vastuvõtule pääsemisel on oluline ajafaktor (arsti saatekiri *cito!*). Seetõttu plaanilise ning väiksema tervisemure korral võivad ooteajad venida.

Viimase aasta jooksul on ka Tartu linnas kerkinud probleem, et oma nimistu üle andnud perearsti asemele ei leita uut perearsti. Ehkki registriandmete põhjal on nimistutes vabu kohti, on ka noortel ja tervematel inimestel keeruline endale Tartus perearsti leida. Eriti raskeks osutub see aga näiteks siin viibivatele välismaalastele (välistudengid, sõjapõgenikud), kelle puhul keelebarjäär saab takistuseks ja nad saavad sageli keelduvaid vastuseid nimistusse astumise soovile. Õnneks on olemas juba hästi toimivad teleteenused (nt Minudoc), mis pakuvad suhteliselt mõistliku hinna eest erinevates keeltes ja suhteliselt kiiresti võimalust oma mure ära rääkida, saada vajadusel retsept ja saatekiri eriarsti vastuvõttu. Tartus ajutiselt viibivatele inimestele võivad teleteenused olla ammendavaks lahenduseks, eriti kui nende kindlustusandja jaoks ei ole oluline, kas teenust pakub Tervisekassa lepingupartner või keegi teine.

3.2 Haridusega seotud teenused

Tartu linnas on tagatud lastele igas haridusasutuses, nii lasteaedades kui ka koolides, tugi ja abi tugipersonaalilt - psühholoog, sotsiaalpedagoog, eripedagoog, hariduslike erivajadustega laste õppe/tegevuse koordinaator,

psühholoog, logopeed. Nimetatud ametikohad on finantseeritud riigi toetusfondi vahenditest.

Oluline on märkida, Tartu linna lastel (nii lasteaialapsed kui ka kooliõpilased) on võimalus täiendavat abi saada ka linna oma allasutusena töötavalt Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskusest, kus samuti töötavad hariduse tugispetsialistid. Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskus on finantseeritud ainult linna eelarvest.

Teenused on abivajavate laste ja nende perede jaoks tasuta kättesaadavad, paindlikud ja professionaalsed. Tartu linna ühtset hariduspoliitikat iseloomustavad:

1. Võimalikult varajane märkamine ja sekkumine;
2. Parim võimalik, st professionaalne, kohene, paindlik, individuaalsest abivajadusest lähtuv ja abistav sekkumine.

TUGEVUSED

- Tiptasemel haridus- ja meditsiiniteenused.
- Varajane märkamine haridussüsteemis ja võimalused sekkumisteks (Hariduse Tugiteenuste Keskus kui tugiteenuste kompetentsikeskus).

NÕRKUSED

- Vaimse tervise probleemide suurenemine.
- Probleemid perearsti nimistusse pääsemisel ja eriarstide juurde pääsemiseks kohati pikad ootejärjekorrad.

4. Haavatavate (riskis) sihtrühmadega tegelemine. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
4.1 Sotsiaalteenused ja -toetused	3.2 Pigem hea	○ 2.3 Stabiilne
4.2 Abivajavate lastega tegelemine	3.4 Pigem hea	↗ 3.0 Paranemas
4.3 Perede toetamine	3.9 Väga hea	↗ 2.7 Paranemas
Keskmine:	3.5 Väga hea	↗ 2.7 Paranemas

Kokkuvõte:

4.1 Sotsiaalteenused ja -toetused

Tartu linna hoolekandeline abi, st nii teenused kui ka toetused, on spetsialistide hinnangul heal tasemel. Teenused on välja arenendatud, nende osutamine abivajajatele on kohene ja paindlik. Tartu linn arendab pidevalt teenuseid vastavalt vajadusele, osaledes ka erinevates projektivoorudes. Näiteks aastast 2023 on Tartu linnas rahvusvahelise kaitse saajatele tugiteenuse koordinaator. Kõigi inimeste abivajadustega tegeletakse võrdselt, kuid aeg-ajalt kerkivad esile sihtrühmad, kes vajavad rohkem abi (nt rahvusvahelise kaitse saajad Ukrainast, riigi teenuste ümberkorraldamisel muutustest puudutatud sihtrühmad jne).

Tartu peab arvestama oma hoolekandeline abisüsteemi osutamise ja planeerimisega kindlasti järgmiste aspektidega:

1. Rahvastik vananeb;
2. Mitu põlvkonda ei ela enam koos ja ei paku vastastikust tuge, kasvab üksiealavate inimeste osakaal;
3. Toimub teenusturism, st Tartus on tagatud kvaliteetne abi, mida väiksemates omavalitsustes ei osutata ja seetõttu pöörduvad paljud kliendid Tartu teenustele;
4. Riigi teenuste ümberkorraldamine, mille käigus teenuste korraldus muutub KOV kohustuseks.

Teenuste arendamine on järjepidev protsess ja sõltub muutuste vajadusest. Isegi hästi toimivate teenuste puhul on oluline jälgida arenguvajadusi ja vastavalt olukorrale muutustele reageerida ja teenuseid ümber disainida.

Tartu suurune KOV peab suuresti ise oma abivajajatele suutma abi osutada. Arvestades abivajavate inimeste arvu, ei ole otstarbekas teiste KOV-idega koos teenuseid arendada, kuid koostöö juhtumitöö võtmes on oluline.

Riigilt ja erinevatest välisvahenditst saadavat raha sotsiaalteenuste korraldamiseks on Tartu kasutanud ja taotlenud aktiivselt. Näitena, ESF-i rahastusega on parendatud koduhooldusteenuseid ja kohandatud eluruumi. Samuti on finantseeritud järgmiseid teenuseid ja projekte: eakate tugigrupid, ISTE projekt, sotsiaaleluruumide renoveerimine, projektid töötute aktiveerimiseks. Välisrahastuse toel on ehitatud Nõlvaku kodu, Maarja peremajad, Tüve tn munitsipaalmajad.

Tartu linna rõhuasetus on koduteenuse arendamisel, et tagada teenuse kvaliteet ja jätkusuutlikkus teenusele kehtestatud nõuetes. Oluline väljakutse on valdkondadeülese koostöö (haridus, meditsiin, hoolekanne) raames teenuste arendamine ja osutamine ja hoolekandeline abi süsteemi korrastamine.

Arvestades Tartu suurust on võimalike abivajajate hulk suur. Tartu linnal on veel võimekust maksta abivajajatele iseseisva toimetuleku tagamiseks toetusi ja finantseerida teenuseid, kuid edaspidi peame arvestama, et abivajajate hulk on aastatega kasvutrendis, mis tingib uute lähenemiste kasutusele võtmise. Oluliseks murekohaks on hooldereformiga kaasnevad kulutused ja halduskoormus, mis sellega kaasneb (suhtlus üle Eesti paiknevate hooldekodudega ja seal elavate klientidega, pidev teenusmaksumuse ümberarvutus ja inimestega suhtlemine jne).

Oluline on märkida, et väljakutse Tartu jaoks on sarnaselt teiste omavalitsustega teenusepakkujate ja sotsiaalvaldkonna spetsialistide puudus.

4.2 Abivajavate lastega tegelemine

Abivajavate laste arv on aasta aastalt tõusnud ja sellest lähtuvalt oleme panustanud ennetusteenuste loomisesse. Aastast 2022 toimib Tartus Perepesa teenus, kuhu on koondunud vanemlust toetavad teenused. Kõik lapsi ja peresid toetavad teenused on kombineeritud riikliku ja (valdavalt) Tartu linna rahastusest.

2023.-2024. aastal toimus Tartumaa Heaoluprogramm (HOP) haridusvaldkonna ja sotsiaalvaldkonna koostöös. Selle programmi tulemusel paranes haridus- ja sotsiaalvaldkonna spetsialistide koostöö, kusjuures lisaks Tartu linnale osalesid programmis ka Tartu maakonna teised omavalitsused, kellega üheskoos otsiti lahendusi laste ja perede abistamiseks. Tartus on unikaalne erivajadustega laste abistamissüsteem sotsiaal- ja haridussüsteemi koostöös, mis toimib läbi Hariduse Tugiteenuste Keskuse. Näiteks erivajadusega laste liikumisel lasteaiast kooli tagatakse teenuste sujuv üleminek ja lapsed on toetatud.

Vaimse tervise probleemid on järjest suurem murekoht, mistõttu on Tartu linn kasutanud juba mitu aastat riiklikku vaimse tervise toetuse meetmest saadud rahastust, et laiendada Tartu linnas vaimse tervise teenuseid. Teenuste pakkumisel on oluline nende kättesaadavuse tagamine läbi lihtsa teenusele registreerimise ja tasuta abi. Vaimse tervise teenuste toetust kasutame ka 2024. aastal ning läbi selle pakume erinevaid psühholoogilisi ja terapeutilisi teenuseid.

Iga teenusepakkuja on ise valinud (valdkondlikud) kvaliteedi hindamise süsteemi, kuid Tartu linnas tervikuna on vajadus ühtlustada teenuste kvaliteedihindamise süsteemi, et paremini aru saada, milliseid teenuseid on vaja järgi aidata ja mis toimivad hästi. Oluline on koondada teadmine, kuidas kvaliteedihindamise andmestikke koondada ja teha sealt järeldusi. Ka teenuste kasutajate tagasiside küsimine on keskselt korraldamata ja see vajab arendamist.

4.3 Perede toetamine

Tartu linnas on peredele suunatud teenuste valik väga hea. 2022. aastast tööd alustanud Perepesa on edukalt enda alla koondanud lastele ja peredele mõeldud toetavad ja ennetavad teenused. Perepesa toimib täna kogukonnakeskusena, kuhu on võimalik tänavalt sisse astuda ja endale sobivaid teenuseid saada. Probleemkohaks on teenuste nõudluse suurenemine ja sellest tulenevalt vajadus teenuste suurema rahastuse, aga ka ruumide laiendamise järele.

Positiivsena võib välja tuua riikliku vaimse tervise teenuste toetusmeetme, mida Tartu linn on edukalt kasutanud ja tänu sellele parandanud vaimse tervise teenuste (sh pereteraapia ja perenõustamine, üksilduse vähendamisele suunatud teenused) kättesaadavust.

TUGEVUSED

- Abivajavatele inimestele on olemas mitmekülgsed ja kättesaadavad teenused ja toetused.
- Tartu linn pakub haavatavatele sihtrühmadele ennetavaid teenuseid.
- Tartu linnas on toimiv valdkondade ülene võrgustiku- ja juhtumitöö nii ennetuses kui juhtumilahenduses.

NÕRKUSED

- Abivajavate inimestega tegelevate spetsialistide ülekoormus.
- Teenusturism Tartusse võib tingida olukorra, kus tekib puudujääk vajalikes vahendites, et tagada kvaliteetsed teenused (inimressurs, rahaline ressurss).
- Puudujäägid riiklikult korraldatud teenustes (erihoolerakend, tervishoiuteenused) tekitavad Tartu linnale surve pakkuda alternatiivseid teenuseid ja abi, et ennetada probleemide süvenemist.

5. Kohaliku omavalitsuse toimimine ja ressursid. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
5.1 Kohaliku omavalitsuse toimimine	3.0 Pigem hea	↓ 1.3 Halvenemas
5.2 Kvalifitseeritud spetsialistid ja koostöö heaolu edendamiseks	3.3 Pigem hea	↑ 2.5 Paranemas
	Keskmine: 3.1 Pigem hea	○ 1.9 Stabiilne

Kokkuvõte:

Kohaliku omavalitsuse toimimine

Tartu linna eelarve oli 2023. aastal oli 298,9 miljonit eurot ja 2024. aastal 305,5 miljonit eurot. Ligikaudu 10% eelarvest on määratud sotsiaalkaitsele, kuid analüüsidest inimeste heaolu peame arvesse võtma ka investeeringuid elukeskkonda laiemalt. Seega on tegelik sotsiaalkaitsekulude osakaal suurem.

Tartu linna tööealiste osakaal rahvastikus on suhteliselt suur, kuid tulubaas on vähenemas seoses riigipoolsete ümberkorraldustega ja vanemaealiste osakaalu tõusuga linna rahvastikust. Samuti on trendina näha tööpuuduse kasvu kõrgemalpalgaliste hulgas. Kulud kasvavad seevastu kiirenevas tempos ja juba mõnda aega on linnavalitsuse eelarve defitsiidis. See tähendab, et lähiaastatel on vajalik leida olulisi kokkuhoiukohti ning vähendada investeeringuid.

Tartusse käib tööle vähemalt 20 000 inimest teistest omavalitsustest, kes kasutavad linna infrastruktuuri, aga linnale täiendavat eelarvetulu ei too. Aastaid ei ole suudetud töötada välja Tartus elavatele tudengitele motivatsioonipaketti suunamiseks neid linna sisse kirjutama.

Surve KOVi eelarvele on kasvamas, sellel on oluline roll nii hooldusreformil, kavandataval omavalitsuste tulubaasi ümberkujundamisel, aga ka tööpuuduse kasvul ning pensioniealiste osakaalu suurenemisel teenusturismi tõttu.

Uue Tartu linna arengukava koostamise raames on juurutamisel töövahend, mis peaks edaspidi lihtsustama eesmärkide poole liikumise jälgimist. Samas on protsessis olnud oluliseks takistuseks erinevate teemade rohkus, adekvaatsete mõõdikute puudumine - sageli on mingi tegevuse mõju kaudne ja/või avaldub alles teatud mahu korral.

Kvalifitseeritud spetsialistid ja koostöö heaolu edendamiseks

Tartus on head koolitusvõimalused ja ülikool. Puudusena saab välja tuua, et kõrgharitud spetsialistide palgatase on madal ja töökoormus kõrgem kui ümberkaudsetes valdades. Kuigi õpetajate puudus ei ole märkimisväärne, siis ohumärgina võib välja tuua, et alla 30aastaste õpetajate osakaal Tartu koolides on vaid veidi üle 10% kõigist õpetajatest. Väga suur oht on eriti noortel õpetajatel läbi põleda, kuna nõudmised on äärmiselt kõrged. Tugiteenused õpetajatele ei ole keskselt korraldatud ega rahastatud.

Puudu on hariduses tugispetsialistidest - logopeedid, psühholoogid, eripedagoogid.

Kuigi sotsiaaltöö ja lastekaitse spetsialistide kohad on hetkel täidetud, on olemasolevate inimeste töökoormus ja läbipõlemise oht samuti äärmiselt kõrge.

Tartu linnavalitsuse eesmärk on värvata tööle Tartu linna elanike hea käekäigu vastu huvi tundvaid spetsialiste. Suurema kohaliku omavalitsusena on võimalik tagada teenistujate valdkondlik spetsialiseerumine - loodud on tervishoiuteenistus, lastekaitseteenistus, noorsooteenistus jt üksused. Avaliku ruumi eest seisavad ruumiloome osakond, linnamajanduse osakond jpt osakonnad.

Tartu linna hallatavate asutuste hulka kuuluvad lasteaiad, koolid, Hariduse Tugiteenuste Keskus ja mitmed teised asutused, kes kõik töötavad Tartu elanike arengu ja heaolu nimel. Spetsialistide värbamis põhimõtted lähtuvad valdkonnaspetsiifikast. Kõigile teenistujatele on universaalselt tagatud vähemalt 35 päeva puhkust, võimalus

võtta tervisepäevi, kasutada spordikompensatsiooni, teha kaugtööd. Professionaalse arengu toetamiseks pakutakse valdkonnapõhiseid ja -üleseid koolitusi, võimalik on osaleda kogemuste vahetuses jpm.

TUGEVUSED

- Hea koostöö erinevate kohalike asutuste vahel. Ühisprojektid ja regulaarne infovahetus.
- Turvaline elukeskkond, kättesaadavad teenused ja kompetentsed spetsialistid, head võimalused tööturul, rahalised ressursid teenuste tagamiseks
- Tegevuseesmärkide püstitamisele ja tulemuslikkuse hindamisele pööratakse enam tähelepanu, kasutusel on erinevad valdkondlikke juhtimisotsuseid toetavad töölaud.

NÕRKUSED

- KOVi1 on minimaalselt võimalik määrata prioriteetseid valdkondi, kuhu suunata suuremaid välis- ja riiksete vahendite kasutamist.
- Kuigi võrgustikutöö võimaldab saavutada palju paremaid tulemusi, ei võimalda väga piiratud juurdepääs andmetele ning ühiste süsteemide puudumine teenuse parendamisel ning kliendikeskuse suurendamisel oluliselt edasi liikuda.
- Õpetajate ja sotsiaaltööspsialistide ülesannete kasv ja vastutuse suurenemine ei ole vastavuses töötasu ja teiste toetavate meetmetega.

Juhised

Hinnangute ja trendide puhul järgitakse ühtset skaala hindamise põhimõtet.

Abiks hinnangute andmisel:	Abiks trendi hindamisel:
<ul style="list-style-type: none"> ● Väga hea – olukord on väga hea, näitaja on oluliselt parem kui Eesti keskmine, teenus/tegevus on väga hästi korraldatud, kvaliteetne, kättesaadav ja tõhus; samuti märkida "väga hea", kui teenuse/tegevuse järele puudub KOV-is vajadus, kuid on võimekus vajaduse ilmnemisele reageerimiseks. ● Pigem hea – olukord on pigem hea, näitaja on parem kui Eesti keskmine või sarnane keskmisele, teenused/tegevused on üldiselt hästi korraldatud, kuid esineb puudusi üksikutes aspektides. ● Pigem halb – olukord on pigem halb, näitaja on veidi halvem kui Eesti keskmine, teenused/tegevused on küll olemas, kuid esineb puudusi mitmetes aspektides. ● Väga halb – olukord on väga halb, näitaja on oluliselt halvem kui Eesti keskmine, teenus/tegevus sisuliselt puudub, kuigi selle järele on vajadus või teenus/tegevus on sisuliselt olemas, kuid ei vasta vajadustele (esineb olulisi puudusi). 	<ul style="list-style-type: none"> ● Paranemas – aasta-aastalt on toimumas muutus positiivses suunas, näitaja on muutumas Eesti keskmisest paremaks, teenuste/tegevuste korraldamine on muutunud tõhusamaks või kvaliteetsemaks. ● Stabiilne – märgatavaid muutusi ei ole toimunud. ● Halvenemas – näitaja on liikumas halvemuse poole, näitaja on langemas alla Eesti keskmise või teenuste/tegevuste pakkumine väheneb või ei suuda vajadusega kaasas käia, ressursid vähenevad.

Kasutatud allikad

[1] SA Kiusamisvaba Kool . Väljavõte KiVA programmi raames läbi viidud uuringutest Eestis ja Tartus. [www] <https://kiusamisvaba.ee/> (29.05.2024).

[2] Statistikaamet. Laste ja eakate osakaal kõigist elanikest Tartumaa omavalitsustes 2023. aastal. [www] https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik__rahvastikunaitajad-ja-koosseis__rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0282U (09.01.2024).

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV0282U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV0282U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV0282U](#), [Statistikaameti andmebaas, tabel RV0240](#) (Vanuserühmad 0-6, 0-17 ning 7-26)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV06U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV112U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV49U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV112U](#), [Statistikaameti andmebaas, tabel RV49U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV063U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RVR02](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV0232U](#)

[Haridussilm](#); KOV enda kogutud info lastehoidude kohta

HaridusSilm

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD29](#)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD29](#)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD29](#)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD40](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV59U](#)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel OE0452](#)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel TE753](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel TH88](#)

Töötukassa andmed: <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/toovoimetoetus>, Sotsiaalkindlustusamet: töövõimetusel ootavate pensionäride saajad (andmepäring)

SoM (S-veeb); STAR andmebaas KOV

[Statistikaameti andmebaas, tabel TT064](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel ST004](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel ST004](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel ER032](#)

[Terviseamet](#)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel TUL04](#) [Päästeameti statistika](#) (tulekahjus hukkunute info)

KOV

[Politsei- ja Piirivalveamet](#)

Politsei- ja Piirivalveamet (andmepäring)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel LO01](#), [Kindlustusjuhtumite virtuaalne kaart](#)

[Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaasi tabel PO02](#)

KOV, EHIS

KOV

[Statistikaameti andmebaas, tabel RR300](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RR300](#)

KOV, [Statistikaameti andmetabel RR302 - Kohalike eelarvete põhitegevuse kulud ja investeerimistegevuse väljaminekud](#), [Statistika ja aruandlus | Sotsiaalkindlustusamet; https://riigiraha.fin.ee/](#),